

Kristiina Iso-Oja

Lastensuojelun perhetyö sijoitettujen lasten vanhempien ja lasten omaohjaajien näkökulmasta

Opinnäytetyö

Kevät 2020

SeAMK Sosiaaliala- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Kristiina Iso-Oja

Työn nimi: Lastensuojelun perhetyö sijoitettujen lasten vanhempien ja lasten omaohjaajien näkökulmasta

Ohjaaja: Päivi Rinne

Vuosi: 2020

Sivumäärä: 62

Liitteiden lukumäärä: 3

Opinnäytetyön ensimmäisenä tavoitteena oli selvittää, millaiseksi sijoitettujen lasten vanhemmat sekä lasten omaohjaajat kokevat lastensuojelun perhetyön. Toisena tavoitteena oli peilata sijoitettujen lasten vanhempien ja lasten omaohjaajien kokemuksia lastensuojelulakiin perheen huomioimista koskeviin kohtiin ja kolmanneksi tavoitteena oli tuottaa kehittämis ehdotuksia lastensuojelun perhetyöhön heidän vastustensa pohjalta. Tutkimus toteutettiin yhdessä Holvikoti Oy:n kanssa.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisen tutkimuksena. Tutkimukseen osallistui neljä sijoitettujen lasten omaohjaajaa sekä kolme sijoitettujen lasten vanhempaa. Aineisto kerättiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla sekä lomakekyselynä. Aineisto analysoitiin teemoittelulla.

Tutkimustulosten mukaan sijoitettujen lasten vanhemmat ja omaohjaajat olivat tyytyväisiä Holvikoti Oy:n perhetyöhön ja lastenkodilta annettavaan tukeen perheille. Haasteelliseksi sijoitettujen lasten vanhemmat kokivat jaetun päätöksenteon sijoituksen alussa lasten asioissa. Lasten omaohjaajat taas toivoivat henkilökuntapalaverien ja työnohjauksen paneutuvan tehokkaammin perhetyöhön sekä koulutusta perheiden kanssa työskentelyyn.

Lastensuojelulakiin nähden perheen huomioiminen peilautuu vanhemmuuden tukemisena, perheen ja lapsen suhteen ylläpitona ja yhteydenpitona. Lisäksi vanhemmat huomioidaan asiakassuunnitelmissa sekä lapsen edun mukaisella tavalla otetaan huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. Epäselväksi kuitenkin jää vanhempien kuuleminen lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmassa sekä perheiden taloudellisen tilanteen vaikutus sijoitukseen.

Lastensuojelun perhetyön kehittämistarpeita olivat sijoitettujen lasten vanhempien ja lasten omaohjaajien mielestä vanhempien vertaistuen sekä sisarusuhteisiin panostaminen. Lisäksi Holvikoti Oy:lle toivottiin yhteisiä menetelmiä perhetyöhön.

Avainsanat: perhetyö, lastensuojelu, sijaishuolto, lastensuojelulaki

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services (UAS)

Author: Kristiina Iso-Oja

Title of thesis: Child Welfare Family Work from the Aspect of Children's Parents and Personal Tutors

Supervisor: Päivi Rinne

Year: 2020

Number of pages: 62

Number of appendices: 2

The first goal of this thesis was to examine, how foster children's parents and personal tutors experience family work in child welfare. The second goal was to reflect on their experiences on the Child Welfare Act's sections regarding taking the family into account. The third goal was to produce a set of improvement suggestions for family work in Child Welfare based on their answers. This thesis was made in co-operation with Holvikoti Oy.

This thesis was conducted as a qualitative research. Four personal tutors and three parents of a foster child took part in the research. Material for the research was collected with a semi-structured theme interview and a form questionnaire. The material was analyzed by theming.

According to the study results, the parents and personal tutors of a foster child were satisfied with the family work done by Holvikoti Oy and the support provided by them to the families. Parents of a foster child found shared decision making in matters considering the child at the beginning of the placement period challenging. Foster children's personal tutors hoped for the staff meetings and professional guidance to delve more effectively into family work and to get more education for working with the families.

In relation to the Child Welfare Act, taking families into account reflects as supporting parenthood and maintaining the relationship and communication between the child and their family. Furthermore, the families are taken into account in customer planning and in the goal of reunification in a way that is beneficial for the child. However, it remains unclear, how parents are heard when making the child's care- and upbringing plans and whether or not the financial situation of the family affects the placement of the child.

The need of Child welfare family work for improvement were, according to the foster children's parents and personal tutors, investing in peer support for the children's parents and in the relationships between the child and their siblings. Additionally, personal tutors at Holvikoti Oy hoped for Holvikoti Oy to conduct a uniform code of methods for family work.

Keywords: family work, child protection, foster care, Child Welfare Act

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	5
2 PERHETYÖN MÄÄRITTELY	7
3 PERHETYÖ LASTENSUOJELULAITOKSESSA	10
4 PERHEEN HUOMIOIMINEN LASTENSUOJELUN LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ.....	16
5 LASTENSUOJELUN PERHETYÖN KEHITYS.....	18
6 AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA	22
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	23
7.1 Tutkimuksen tarkoitus ja prosessi	23
7.2 Tutkimusmenetelmä ja analyysimenetelmä	25
7.3 Eettisyys ja luotettavuus	26
8 TULOKSET	29
8.1 Sijoitettujen lasten vanhempien ja lasten omaohjaajien kokemuksia lastensuojelun perhetyöstä Holvikoti Oy:ssä	29
8.2 Sijoitettujen lasten vanhempien ja lasten omaohjaajien kokemukset perheen huomioimisesta peilattuna lastensuojelulakiin	35
8.3 Sijoitettujen lasten vanhempien ja lasten omaohjaajien kehittämiskohteita lastensuojelun perhetyössä.....	41
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	47
9.1 Kokemus Holvikoti Oy:n toteuttamasta lastensuojelun perhetyöstä.....	47
9.2 Kokemukset perheen huomioimisesta peilattuna lastensuojelulakiin	49
9.3 Kehittämistarpeet lastensuojelun perhetyölle	50
10 POHDINTA.....	56
LÄHTEET	59
LIITTEET	63

1 JOHDANTO

Kiinnostukseni lastensuojeluun syntyi työkokemukseni kautta. Olen työskennellyt Holvikoti Oy:ssä koko opiskeluaikani. Holvikoti Oy on yksityinen ympärivuorokautista sijaishuoltoa tuottava yritys 4-17 -vuotiaille lapsille, millä on kaksi seitsemän paikkaista yksikköä, Holvikoti ja Holvikaari.

Olen kiinnittänyt huomiota lastenkodin työskentelyssä kokonaisvaltaisuuteen ja siihen, miten suuri merkitys sijoitettujen lasten vanhempien huomioimisella ja heidän sijoituksensa hyväksynnällä on lapselle ja lapsen sijoitukseen. Myös Järvisen ym. (2012) mukaan vanhempien suhtautumisella ja hyväksymisellä on merkitystä lapsen sijoituksen onnistumisessa.

Käsitteellisesti lastensuojelun perhetyö on hyvin hajanainen. Perhetyö näyttäytyy yleisenä epävirallisena tukemisena, arjen hallintana mutta myös perheiden vahvana tukemisena ja puuttumisena heidän elämäänsä. (Heino, Berg & Hurtig 2000, 21.) Perhetyö lastensuojelulaitoksessa eroaa muista sosiaalihuollon alaisista perhetyön palveluista vahvalla lakisidonnaisuudella. (Heinonen & Sinko 2013, 129.)

Vuonna 2007 voimaan tulleen lastensuojelulain (L 13.4.2007/417) tarkoituksena on lapsen oikeuksien turvaaminen sekä vakaan mutta monipuolisen kehityksen ja erityisen suojelun mahdollistaminen. Lastensuojelulakiin (L 13.4.2007/417) oli tarkoituksena tulla paljon muutoksia mutta lakiehdotusta ei hyväksytty vuoden 2019 hallituksen hajoamisen vuoksi. Vuoden 2020 alussa siihen tuli kuitenkin muutamia muutoksia muun muassa liittyen vanhempien ja perheiden huomioimiseen.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää millaiseksi sijoitettujen lasten vanhemmat sekä omaohjaajat kokevat lastenkodin toteuttaman perhetyön ja, miten heidän kokemuksensa peilautuvat lastensuojelulain perheen huomioimista koskeviin kohtiin. Lisäksi tarkoituksena on tuoda esiin kehittämistarpeita sijoitettujen lasten vanhempien ja omaohjaajien kokemusten pohjalta. Tässä tutkimuksessa haluttiin ensisijaisesti kiinnittää kuitenkin huomiota sijoitettujen lasten vanhempien kokemuksiin ja tuoda heidän ääntään kuuluviin.

Holvikoti Oy:hyn kehitetään tämän opinnäytetyön viitoittamana yhteiset perhetyön menetelmät. Menetelmien tarkoituksena on selkiyttää tilannetta ja toimia muutoksen vauhdittajana tai keskustelun apuna (Kaikko & Friis 2013, 112).

2 PERHETYÖN MÄÄRITTELY

Perhetyö määritellään monella eri tavalla ja eri lähtökohdista. Tässä osiossa pyrin avaamaan perhetyön määritelmää ja ohjaamaan sitä kohti lastensuojelun perhetyötä.

Sosiaalihuoltolain (L 30.12.2014/1301 18§) mukaan perhetyötä on järjestettävä sitä tarvitseville lapsille, nuorille ja perheille. Rönkkö ja Rytönen (2010, 40) kuvaavat perhetyön ensisijaisena tunnusmerkkinä olevan sen, että työtä tehdään lähellä perheen arkielämää. He kertovat sen peruslähtökohtana olevan perheiden elämästä lähtevät tarpeet. Sosiaalihuoltolain (L 30.12.2014/1301) mukainen perhetyö eroaa lastensuojelulain (L 13.4.2007/417) mukaisesta perhetyöstä siten, että se ei vaadi lastensuojelun asiakkuutta.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2018) määrittelee perhetyön olevan asiakkaan ja hänen perheensä hyvinvoinnin tukemista. Perheille on tarjottava tukea, jotta lapsen turvallinen kasvu ja kehitys varmistetaan (Rönkkö & Rytönen 2010, 27). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2018) mukaan perhetyön tehtävänä on perheen vuorovaikutuksen parantaminen sekä voimavarojen vahvistaminen. Sen tarkoituksena on luoda yhteyksiä perheen jäsenten välille sekä lisätä heidän keskinäistä ymmärrystään (Heino 2008, 26-27; Rönkkö & Rytönen 2010, 40). Nämä määritelmät ovat liitettävissä myös lastensuojelun perhetyöhön. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2018) sekä Rönkkö ja Rytönen (2010, 40) korostavat työskentelyssä perheiden omia voimavaroja, elämänhallintaa sekä arjessa selviytymisen tukemista.

Yksi tapa tulkita perhetyötä on kuvata se kolmella tavalla. Ensimmäisenä on perhekeskeinen näkökulma, jossa ei kuvata itse työtä vaan tarkastelutapaa, jota käytetään osana perhetyötä. Toisena perhetyö voidaan jäsentää myös osaksi perustyöhön kuuluvia työmuotoja. Perustyöhön liittyviä työyhteisöjä ovat paikat, joissa jollain tavoin ollaan tekemisissä perheen kanssa esimerkiksi neuvolat ja koulut. Tutkimuksessani ei kiinnitetä huomiota näihin kahteen ensimmäiseen määritelmään. Kol-

mantena perhetyöllä voi olla oma itsenäinen tehtävänsä, työmuotonsa ja työntekijänsä. Silloin työllä on määriteltynä oma paikka ja toimenkuva työyhteisössä tai organisaatiossa. (Rönkkö & Rytkönen 2010, 29-31.)

Uusimäen (2005a, 197-198) mukaan taas perhetyötä voidaan kuvata neljällä tavalla. Perhetyö voidaan nähdä osana palvelujärjestelmää joko omana uutena sektorina tai olemassa olevien sektorien sisällä. Se voi olla myös yhteistyötä perheen kanssa, moniammatillista työtä viranomaisten kanssa, verkostotyötä tai koordinoitua verkostojen yhteistyössä, mitä myös lastensuojelun perhetyö on. Uusimäen (2005a) mukaan kolmantena voidaan kuvata kaikkena toimintana, johon liittyy perhekeskeisyys tai perhelähtöisyys. Neljänneksi perhetyössä, ja erityisesti lastensuojelussa, on kyse interventioiden tekemisestä perheeseen. Tällöin pitää kuitenkin pohtia, onko interventio perheen tukemisen kannalta tarpeellista. (Uusimäki 2005a, 198; Uusimäki 2005b 188-189.)

Perhetyö voidaan jakaa toimintamuotojen mukaan kahteen osaan: kaikille perheille tarjottuihin palveluihin (ehkäisevä perhetyö, kriisiperhetyö) sekä erityisryhmiin ja erityiskysymyksiin suunnattuihin palveluihin (korjaava perhetyö) (Rönkkö & Rytkönen 2010, 33). Heino (2008, 46) taas kertoo puhuttavan muutokseen tähtäävästä perhetyöstä tai kuntouttavasta perhetyöstä. Lastensuojelussa perhetyö kohdistuu erityisryhmiin ja erityiskysymyksiin, joten Rönkön ja Rytkösen (2010, 33) määritelmän mukaan lastensuojelun perhetyö on korjaavaa perhetyötä. Heinin (2008, 46) määritelmän mukaan lastensuojelun perhetyö on taas kuntouttavaa, sillä muutokseen tähtäävästä tai kuntouttavasta perhetyöstä puhutaan, kun tavoitellaan muutosta perheen toimintaan, lasten asemaan, kasvattamiseen ja huolenpitoon, vanhemmuuteen, tai kun kysymys on kriisistä. Se voi kohdistua pitkään ja jatkuneeseen, pitkittyneeseen kriisiin, jossa on perheen kuntouttamisen tavoite tai äkilliseen elämänkriisiin, jossa tuetaan lyhytaikaisesti ja intensiivisesti selviytymistä. (Heino 2008, 46) Holvikoti Oy:ssä on tutkimushetkellä ollut pitkäaikaisesti sijoitettuja lapsia, joten perhetyössä ei tutkimushetkellä keskitytä lyhytaikaiseen perhetyöhön.

Perhetyö on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa (Rönkkö & Rytkönen 2010, 29). Perhetyön tavoitteena on tarjota tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tavoitteena on myös vanhemmuuden vahvistaminen ja lapsen tasapainoisen kas-

vun ja kehityksen tukeminen. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2018.) Myös sijais-huollossa tavoitteena on lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä vanhemmuuden vahvistaminen. Perhetyön tavoitteiden määrittelyssä on Hurtingin (1999) mukaan perheen kanssa työskentelyssä tavoitteet asetettava tarpeeksi arvokkaiksi, jotta niiden saavuttamisella on merkitystä. Niiden on oltava myös realistisia sekä ne on jaettava hitaammin ja nopeammin saavutettaviin.

Perhetyöhön kuuluu erilaiset arviot, missä pohditaan työn hyödyllisyyttä ja laatua myös eettisistä näkökulmista. Niitä tehdään perheen kanssa, perhetyötä järjestävän työyhteisön sisällä sekä mahdollisten muiden perheen kanssa yhteistyössä olevien tahojen kanssa. Perhetyötä voidaan tehdä kotikäynteinä, perhetapaamisina, keskusteluina tai perhekuntoutuksena. (Rönkkö & Rytönen 2010, 41, 51.) Holvikoti Oy toteuttaa perhetyötä edellä mainituilla tavoilla, lukuun ottamatta perhekuntoutusta.

Perheen ja sen sosiaalisen tuen verkoston ottaminen mukaan aktivoimalla heitä huolehtimaan lapsista ja nuorista yhdessä ammattilaisten kanssa lisäävät perheen sitoutumista ja motivaatiota työskentelyyn. Lasten hyvinvoinnin, turvallisuuden ja pysyvyyden edistämiseksi on kansainvälisestikin kiinnitetty enemmän huomiota. Lasten ja perheen oikeuksien huomioiminen, sekä suhtautuminen vakavasti heidän osallistumiseensa eri yhteisöissä ja palveluissa vanhempia tukemalla lisäävät lasten hyvinvointia. (Penell ym. 2011, 9.)

3 PERHETYÖ LASTENSUOJELULAITOKSESSA

Perhetyö kestää yleensä muutamista kuukausista pariin vuoteen, sille ei kuitenkaan ole määritelty aikarajaa. Lastensuojelussa yhteistyö perheen kanssa kestää taas koko sijoituksen ajan. Lastensuojelulaitoksissa perhetyötä tekevät työhön erikseen nimetyt työntekijät tai koko henkilökunta. Heinon ym. (2000) mukaan perhetyö käsitteenä on ongelmallinen lastensuojelulaitoksessa, koska sillä voidaan tarkoittaa työntekijöiden satunnaista yhteydenpitoa vanhempiin, ylläpitävää yhteistyötä tai intensiivistä työskentelyä perheen kanssa. Perhetyöhön kuuluu tapaamisia, keskusteluja tai toimintahetkiä joko yhden tai useamman perheenjäsenen kanssa tai koko perheen kanssa (Rönkkö & Rytkönen 2010, 213). Lastenkodin toteuttamassa perhetyössä näyttäytyy myös nämä perhetyön menetelmät. Työtä voidaan tehdä perheen kotona, yksikössä tai muualla. Lastensuojelulaitoksissa tehtävää perhetyötä kuvataan arvioitavaksi, kuntouttavaksi ja hoitavaksi. (Heino ym. 2000, 173, 176, 185.)

Lastensuojelun perhetyötä voidaan tehdä avohuollon sijoituksessa, huostaanotossa tai jälkihuollossa olevalle lapselle. (Heino 2008, 44-45.) Julkinen valta tekee voimakkaan intervention perheen elämään huostaan otossa. Kodin ulkopuolelle sijoittamista kuvataan lapsen edun mukaiseksi. Oleellista tässä on kuitenkin se, miten lapsi ja perhe kohdataan. Lapsen ja perheen kuuleminen sekä heidän kokemuksensa kuunteleminen palveluprosessissa on merkittävää. (Kurttila ym. 2018, 10, 78-79.)

Lastensuojelun sijaishuollossa olevalle lapselle on laadittu asiakassuunnitelma, jonne on kirjattu sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestämisen hänen vanhemmalleen, huoltajilleen tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille. Lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta vanhempien ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa kirjataan suunnitelmaan. Lisäksi lapsen edun mukaisella tavalla otetaan huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä asiakassuunnitelmassa. (L 13.4.2007/417 30§.) Lastensuojelussa asiakassuunnitelmia tarkastellaan vähintään kerran vuodessa, missä tarkastellaan sijoituksen tavoitteita ja syitä. Huostaan otetun lapsen vanhemmalle tehdään asiakassuunnitelma vanhemmuuden tukemiseksi. (L 13.4.2007/417 30§.)

Lastensuojelun perhetyö on siis tavoitteellista ja pitkissä prosesseissa on tarpeen tehdä väliarviointeja ja mahdollisesti tavoitteiden sekä työn sisällön uudelleen sopimista. Sitä voidaan tehdä myös erityisesti jonkun perheenjäsenen tukemiseksi. (Rönkkö & Rytönen 2010, 213.) Lastensuojelun perhetyössä on huomioitava lastensuojelulaissa edellytetyt tehtävät eli se ei voi olla täysin kontrolloimatonta ja perustua pelkästään perheen tukemiseen (Reijonen 2005, 10). Lastensuojelun prosessi ja työskentely ovat yhteistyötä alusta alkaen (Heino 2013, 102). Pösö (1995, 90) kuvaakin nimenomaan lastensuojelun perhetyönä tätä vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä.

Luottamuksellinen suhde. Lastensuojelulaitoksissa perheiden kanssa ensimmäisiä työstettäviä asioita on luottamuksellisen ja turvallisen suhteen luominen. Holvikoti Oy:ssä lapsen asioista vastaa hänelle nimitetty omaohjaaja. Omaohjaaja työskentelee ensikädessä lapsen läheisten, sosiaalityöntekijän sekä muiden lapsen hoitoon ja kasvatukseen kuuluvien henkilöiden kanssa. Omaohjaajatyöskentelyssä luottamuksen saaminen lapseen ja perheeseen on tärkeää. Luottamuksen syntymistä voidaan auttaa tuomalla omaohjaajana esiin myönteisiä asioita lapsesta ja perheestä. On tärkeää varata ja antaa perheelle tarpeeksi aikaa käsitellä ja puhua sijoitukseen liittyvistä asioista. asioita. (Heino ym. 2000, 176.)

Luottamuksellisen suhteen luominen edellyttää myös sitä, että tavoitteiden tulee olla samat perheen ja työntekijöiden välillä. Rönkkö ja Rytönen (2010, 54) kertovat esimerkkinä, että työntekijöiden tavoitteena työskentelylle voi olla tietojen kerääminen mahdolliseen huostaanottoon mutta vanhemmille annetaan ymmärtää tavoitteena olevan perheen tukeminen. Tällainen yhteistyö ei tuo luottamuksellista suhdetta perheen ja työntekijän välille. Lisäksi tilanne on uuvuttava ja stressaava työntekijälle. (Rönkkö & Rytönen 2010, 54.)

Perhetyön menetelmät. Lastensuojelulaitoksissa palveluihin vaikuttavat henkilöstön ja palvelujen määrällisen riittävyyden ohella vahvasti laatu (Heino 2013, 103). Perheiden kanssa työskentelyyn on käytössä erilaisia menetelmiä, joita lastensuojelun perhetyössä voidaan käyttää. Menetelmän taustalla on aina tavoite, joka voi olla yhteistyön rakentuminen, kuulluksi tuleminen tai kohtaamisen tukeminen. Käytössä olevilla palveluilla sekä menetelmillä on merkitystä, sillä ne vaikuttavat ja oh-

jaavat työntekijöiden vuorovaikutuksessa. (Kaikko & Friis 2013, 108.) Työntekijän pitää pohtia, minkä menetelmän hän ottaa käyttöön, sen tarkoitusta, syitä ja seurauksia sekä käyttämättä jättämistä. On tärkeä muistaa, että menetelmä ei saa olla työn tarkoitus. Perheen näkökulmasta on hyvä huomioida se, että monet menetelmät edellyttävät heiltä verbaalista kyvykkyyttä. (Kaikko & Friis 2013, 112-113.) Vanhempien tulee itse tehdä johtopäätökset omassa elämässään. Työntekijän toimii yhdessä perheen kanssa reflektoijana, havainnoijana ja kysymysten asettelijana. Erilaiset työvälineet auttavat lastensuojelun perhetyössä hahmottamaan tilannetta, selittämään ja ymmärtämään asioita sekä raportoimaan ja jäsentämään. (Kaikko & Friis 2013, 112-113, 118.)

Lastensuojelulaitoksessa vanhempien kanssa työskentelyssä yksi menetelmä on vanhemmuuden roolikartta. Siinä työntekijä pohtii vanhemman kanssa valmiiksi annettuja rooleja. Sitä voidaan käyttää monesta teoreettisesta viitekehyksestä käsin. Menetelmää voi muokata ja soveltaa eri tavoin eri tilanteessa. Vanhemmuuden roolikarttaa on kritisoitu sillä, että siinä unohdetaan vanhempana oloon liittyvät positiiviset asiat. (Kaikko & Friis 2013, 116-117.)

Myös esimerkiksi perhetyöntekijän mahdollisia työmuotoja on sovellettu käytettäväksi myös lastensuojelun perhetyössä. Jos perhetyössä ei ole käytössä tiettyä menetelmää, jolloin niitä käytettäisiin systemaattisesti, voi työntekijä hyödyntää työssään erilaisia työotteita ja menetelmiä. Esimerkiksi Beardsleen perheinterventio on suunniteltu käytettäväksi perheissä, joissa vanhemmalla on mielenterveyden häiriö. (Rönkkö & Rytönen 2010, 42.) Kaikko ja Friis (2013) arvioivat, että lyhytaikaisissa sijoituksissa ratkaisukeskeiset ja lyhytterapeuttiset lähestymistavat toimivat paremmin, kun taas pitkäaikaisissa sijoituksissa ehditään käyttämään monipuolisempia menetelmiä. Heino (2008) kuitenkin muistuttaa, ettei perhetyöhön ole mahdollista luoda tiettyjä työmenetelmiä kuhunkin tilanteeseen, vaan niitä on osattava käyttää tilanteen mukaan niin, että ne tukevat yhdessä sovittujen tavoitteiden saavuttamista.

Työntekijöiden ja vanhempien välinen suhde. Työntekijä työskentelee perheen henkilökohtaisten asioiden kanssa (Rönkkö & Rytönen 2010, 49). Hän kokee työssään paljon erilaisia tunteita, kuten epätoivoa, häpeää, surua ja vihaa mutta myös iloa ja yllättyneisyyttä (Kaikko & Frii 2013, 127.). Perhetyö lastensuojelulaitoksessa sisältää epävarmuutta ja ennakoimattomia tilanteita. Parhaimmillaan tunteet voivat

olla osana tiedonmuodostusprosessia ja tuottaa uutta, erilaista asiantuntijatieta. Ne antavat myös työntekijälle tietoa perheen tilanteesta ja dynamiikasta. (Kaikko & Frii 2013, 127.)

Vanhempien voi olla vaikea kertoa työntekijälle, mikä heitä mietityttää lapsen lastensuojeluprosessissa tai yleensä lapsen kasvatuksessa (Kurttila ym. 2018, 142). Rönkkö ja Rytönen (2010, 214) mukaan perheet odottavat lastensuojelussa työntekijöiltä ymmärrystä ja rehellisyyttä. Perheet toivovatkin, että heitä kuunnellaan, lupaukset pidetään, heille tarjotaan vaihtoehtoja sekä mahdollisuus olla mukana päätöksenteossa. Perheenjäsenet tarvitsevat tukea, jotta he voivat ilmaista mielipiteitään, loukkaantumisen ja häpeän tunteitaan. (Rönkkö & Rytönen 2010, 214, 268.)

Sallivassa vuorovaikutuksessa työntekijä uskaltaa kuulla ja keskustella vaikeista asioista perheen kanssa ja perheelle luodaan tällä tavoin mahdollisuus muutokseen. Tällaisella yhteistyöllä saadaan perheelle tunne oman arkensa asiantuntijana. (Kaikko & Friis 2013, 109.) Tasavertaisessa yhteistyösuhteessa vastuutetaan perhettä omassa arjessaan, ja työntekijä on taas vastuussa prosessista. Asiakaskeskisessä työskentelyssä perhe on oman elämänsä asiantuntijoita, eikä työntekijä tiedä heidän ongelmakohtiaan tai ratkaisuja tilanteisiin. Työntekijä pyytää heitä etsimään syitä, selityksiä ja mahdollisuuksia sekä kysyy heidän näkemyksiään tilanteesta. (Rönkkö & Rytönen 2010, 279.)

Tällaista suhdetta ei kuitenkaan pystytä luomaan perheen ja työntekijän välille, jos vanhemmille jätetään kertomatta asioita, heidät ohitetaan tai mitätöidään. Heidän puolestaan ei saa myöskään olettaa asioita. (Rönkkö & Rytönen 2010, 53) Kun vanhemmat tietävät oikeutensa ja velvollisuutensa, yhteistyö työntekijän kanssa rakentuu avoimuuteen ja luottamukseen. Vanhempien ja työntekijän tasavertainen suhde luo mahdollisuuden paremmalle yhteistyölle erilaisissa kriisitilanteissa. (Ikonen 2016, 29).

Erilaisissa kriisitilanteissa työntekijä voi tarvita myös eettistä harkintaa. Perheen tai perheenjäsenen etu voi olla ristiriidassa keskenään perheenjäsenten kanssa tai työntekijän oman edun välillä. Se voi olla ristiriidassa myös organisaation toimintatapojen kanssa. Perheen kanssa työskentelevällä työntekijällä on oltava eri rooli

ammattiauttajana sekä kontrolloijana, jotta se ei aiheuta itsessään ristiriitaa perheen ja työntekijän välille. (Rönkkö & Rytönen 2010, 49.)

Rönkön ja Rytöksen (2010) mukaan työntekijöiden on kuitenkin tärkeä huomioida oma haavoittuvuus, herkkyyys, keskeneräisyys ja myös pahuus. Jotta perheiden tarinaa ja elämäntilannetta voisi todella kuulla ja ymmärtää, työntekijöiden tärkeä kuulla ja ymmärtää omia tuntemuksia ja ajatuksia, mitkä heräävät heillä itsellään perheiden kertomuksista. Jokaisen työntekijän kokemukset omasta perheestään, sen ilmapiiristä, normeista ja rooleista näkyvät hänen tunteissaan ja vaikuttavat jokaiseen kohtaamiseensa erilaisten perheiden kanssa. Rönkkö ja Rytönen (2010) korostavat, että on tärkeä huomioida, miten työntekijöiden oman elämän kokemukset vaikuttavat työhön.

Työlle asetetut arvot ovat pohja sille, mistä työntekijän toiminnan periaatteet perustuvat. Perheiden kanssa työskentelevän on arvioitava työtään, työtapojaan sekä käyttämiään menetelmiä eettisesti. Rönkkö ja Rytönen (2010) muistuttavat, ettei kaikkiin tilanteisiin voi kuitenkaan olla toimintasääntöjä tai ohjekirjaa. Lisäksi he nostavat esiin, että näissä tilanteissa tarvitaan työntekijän omaa pohdintaa, vastuuta ja velvollisuutta, mitä suuntaa antavat periaatteet ohjaavat. (Rönkkö & Rytönen 2010, 49)

Eettisesti ja ammatillisesti vanhempien osallisuus on vaikeaa, jos vanhemmat ovat tehneet jotakin sellaista, mikä vaikuttaa työntekijän tunne- ja arvomaailmaan. Tästä huolimatta työntekijän on kunnioitettava perhettä. Työntekijän tulee tuoda lapsen edun vaatiessa lapsen näkökulman esiin mutta myös antaa vanhemmille mahdollisuus toimia vanhempana sen verran kuin se on mahdollista. Lapsi on kuitenkin lojaali omille vanhemmilleen. Lapsen edun esillä pitäminen sekä avoin suhde vanhempiin tukevat yhteistyötä niin lapsen kuin vanhempien kanssa. Lastensuojelussa työntekijöiden on muistettava ottaa huomioon lapset ja hänen vanhempansa, äiti ja isä molemmat yksilöinä, vaikka vanhempien motivaatio, toiveet, tavoitteet ja henkinen tasapaino voivat keskenään erota kovinkin paljon toisistaan. (Kaikko & Friis 2013, 110-111, 118-119.)

Rönkön ja Rytkösen (2010, 49) mukaan eettisesti haasteellista on myös työskennellä tilanteissa, joissa eri alojen ammattilaisten näkemykset eroavat perhettä koskevissa asioissa. Työskentelyn tulisi olla toisiaan tukevaan ja täydentävää (Kaikko & Friis 2013, 117-118.). Työntekijän on tärkeä ottaa huomioon, että hänen tekemillään tai tekemättä jättämisillään voi olla merkitystä perheen elämään (Talentia 2017, 33). Lastensuojelun työntekijällä on oltava kykyä luopua omista näkökulmistaan parempien käsitysten tullessa esille sekä kykyä tarkastella asioita erilaisista näkökulmista. Tätä pidetään edellytyksenä myös työn toteutuksella ja näin ollen se edellyttää työntekijältä myötäelämisen ja kuuntelemisen taitoa. (Kaikko & Friis 2013, 109-110.)

Lastensuojelussa työntekijän on kuitenkin tärkeä tiedostaa se, että hänellä on enemmän tietoa lastensuojelusta yleensä, sen prosesseista ja näihin vaikuttavista lainsäädännöistä kuin perheellä (Kurttila ym. 2018, 142.). Yhteistyö perheen ja työntekijöiden kesken on aina hierarkkinen eikä se näin ollen voi olla vaikuttamatta heidän välisiinsä keskusteluihin. (Kurttila ym. 2018, 142.)

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian (2017) peräänkuuluttaa osallisuuden merkitystä eettisenä periaatteena. Se on yksinkertaisuudessaan yhdessä tekemistä. Perheen osallistaminen on konkreettisimmillaan neuvotteluihin kutsumista ja sitä, miten he saavat tuoda asioitaan esille ja miten heidän mielipiteitään kuullaan tai otetaan huomioon päätöksiä tehdessä. Osallisuutta kuvaa myös se, että perheellä tulee olla oikeus kieltäytyä yhteistyöstä. (Rönkkö & Rytkönen 2010, 52.) Avain lastensuojelun kehittämiseen on lasten ja vanhempien osallisuuden vahvistaminen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019).

4 PERHEEN HUOMIOIMINEN LASTENSUOJELUN LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

Lastensuojelulaki (L 13.4.2007/417) kuvaa lastensuojelua lapsi- ja perhekohtaiseksi lastensuojeluksi. Vanhempia ja huoltajia on tuettava lapsen huolenpidossa ja kasvatuksessa. Ongelmiin on puututtava riittävän varhain sekä niitä on pyrittävä ehkäisemään. Tavoite perheen jälleenyhdistämisestä on otettava huomioon sijaishuollossa lapsen etu huomioiden. (L 13.4.2007/417 3§, 4§.)

Asiakassuunnitelma laaditaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle. Se on laadittava ja tarkistettava yhdessä lapsen ja vanhemman sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan kanssa, jollei sille ole ilmeistä estettä. (L 13.4.2007/417 30§.)

Jos lapsi on otettu huostaan tai jälkihuollossa, tulee suunnitelmaan kirjata sijaishuolion tarkoitus ja tavoitteet. Erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle ja huoltajalle tulee näkyä huostaan otetun tai jälkihuollossa olevan lapsen asiakassuunnitelmassa. Huostaan otetun lapsen asiakassuunnitelmasta tulee näkyä lisäksi yhteydenpito ja yhteistoiminta lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa. Tavoite perheen jälleenyhdistämisestä otetaan huomioon lapsen edun mukaisella tavalla. (L 13.4.2007/417 30§.)

Lastensuojelulakiin (L 13.4.2007/417 30§), mikä tulee voimaan 1.1.2020, on säädetty vanhemman asiakassuunnitelmasta seuraavasti. Vanhemmuuden tukemiseksi huostaan otetun lapsen vanhemmille on laadittava erillinen asiakassuunnitelma, jos sen tekemistä ei pidetä tarpeettomana. Palvelutarpeen arvion lisäksi vanhempien suunnitelmassa on huomioitava, miten perheen jälleen yhdistämistä voidaan edistää vanhemmille järjestettävän erityisen tuen avulla.

Lastensuojelulakiin (L 13.4.2007/417 30a§) on lisätty kohta hoito- ja kasvatussuunnitelmasta, joka tulee voimaan 1.1.2020. Vanhemmat huomioidaan siinä seuraavasti:

Hoito- ja kasvatussuunnitelmaa varten on kuultava myös lapsen huoltajia, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta tai mahdotonta.

Lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden läheisten välisille suhteille ei saa aiheutua tarpeettomasti haittaa, kun lapsen mielipide selvitetään (L 13.4.2007/417 20§). Sijaishuollon työntekijän tulee olla yhteistyössä lapsen ja hänen vanhempansa kanssa turvatakseen huollon jatkuvuus (L 13.4.2007/417 52§). Työntekijän on myös tuettava ja edistettävä lapsen ja hänen vanhempiansa yhteydenpitoa. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan ja sisarusiaan. (L 13.4.2007/417 54§.)

Jos lastensuojelun tarve johtuu riittämättömästä toimeentulosta, puutteellisista asuinoloista tai asunnon puuttumisesta ja on näin ollen esteenä lapsen ja perheen kuntoutumiselle, tulee kunnan järjestää viivyttelemättä (L 13.4.2007/417 §35).

Kunnan tulee järjestää viivyttelemättä riittävä taloudellinen tuki ja korjattava asumis-oloihin liittyvät puutteet tai järjestettävä tarpeen mukainen asunto, jos lastensuojelun tarve johtuu näistä tai ne ovat oleellisena esteenä lapsen ja perheen kuntoutumiselle (L 13.4.2007/417 35§). Lastensuojelulaissa (L 13.4.2007/417 11§) lastensuojelua kuvataan seuraavasti:

Lastensuojelun on oltava laadultaan sellaista, että se takaa lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen.

5 LASTENSUOJELUN PERHETYÖN KEHITYS

Lastensuojelulaissa säädetään lastensuojelun kehittamisestä. Palvelujärjestelmää tulee kehittää niin, että se on sisällöltään sellaista, että ne vastaavat lasten tarpeisiin. (Heino 2013, 102; L 13.4.2007/417 11§.) Kunnan on tarvittaessa järjestettävä erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa (L 30.12.2014/1301 6§). Lastensuojelussa valvonta perustuu laatukriteereihin. Jotta lastensuojelun laatua ja ihmisten oikeusturvaa voitaisiin parantaa, edellyttäisi se tekojen ja resurssien kohentamista. Kurttilan ym. (2018) tarkoittavat, että näiden toteuttaminen on valtion, kuntien ja meidän kaikkien tahdosta kiinni.

Laadukas työ on koko organisaation tulos. Johdon ja luottamushenkilöiden on tarpeen huolehtia siitä, että työntekijällä on mahdollisuus tehdä laadukasta työtä ja olla tämän tukena. Heidän on huolehdittava henkilökunnan riittävästä ammattitaidosta ja tukea täydennyskoulutusta. Yksittäisten koulutusten sijaan pitäisi työntekijän täydennyskoulutukseen panostaa. Työn kehittämisen rinnalla on tärkeä korostaa ohjausta ja opettamista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.)

Työntekijän tulee toimia vastuullisesti käyttäen organisaationsa päämääriä asiakkaansa hyväksi, ja hänen tulee kehittää menettelytapoja vastaamaan paremmin asiakkaiden tarpeita (Talentia 2017, 30). Työntekijän vastuulla on kuitenkin huolehtia omasta osaamisestaan ja ammatillisuuden vahvistamisesta. Työntekijöiden on lisäksi tiedostettava oma vastuunsa lasten kasvatuksessa sekä velvollisuutensa tukea myös vanhemmuutta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.)

Sosiaali- ja terveysministeriön (2019) mukaan lastensuojelun työntekijöiden on tärkeää jatkuvasti haastaa omia uskomuksiaan, tutkia omia ja toisten kokemuksia sekä oppia ja kehittää uusia toiminta- ja ajattelutapoja. Työntekijän on pyrittävä tunnistamaan kaikki tekijät, jotka vaikuttavat ihmisen arkeen ja elämään (Talentia 2017, 18). Rönkön ja Rytkösen (2010) mukaan työntekijän omat voimavarat ovat keskeinen osa työskentelyä. He kuvaavat työntekijän jaksamiseen ja voimaantumiseen liittyvän erityisesti kyky psyykkisesti irrottautua töihin liittyvistä ajatuksista ja tunteista.

Töissä työntekijän omia voimavaratekijöitä voi olla esimerkiksi työn hallinnan tunne sekä vaikuttamismahdollisuudet.

Kehittämistyö vahvistaa lastensuojelun työntekijän ammatillisuutta ja identiteettiä. Se auttaa selviytymään haasteellisista tilanteista ja saa näin ollen työntekijän kokemaan onnistumisen kokemuksia työssään. Se tarjoaa mahdollisuuden etsiä ja löytää uusia ratkaisuja arkeen sekä toimintaperiaatteita. (Heinonen & Sinko 2013, 132.)

Jatkuva ammatillinen kehittyminen ja tavoite paremmasta lastensuojelutyöstä mahdollistuu refleктоivan työotteen avulla (Heinonen & Sinko 2013, 130; Kaikko & Friis 2013, 127). Kriittinen ja kyseenalaistava ote voi olla raskas ja energiaa vievää, mutta osaamisessa, asiantuntijuudessa ja hyvissä käytännöissä ei olla koskaan valmiita. Lastensuojelun perhetyötä refleктоitaessa pohditaan, mitä tehtiin ja kuinka, mutta tärkeää on kiinnostua myös siitä, miksi työntekijät tai asiakkaat reagoivat tietyllä tavalla. (Heinonen & Sinko 2013, 130-131.) Reflektiivisyys edistää työn uudistumista, asiantuntijuuden vahvistamista ja työn mielekkyyttä työyhteisössä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 32).

Vaikeisiin tilanteisiin lastensuojelun perhetyössä voidaan hakea apua työnohjauksella, jossa on kyse työntekijän työorientaation kehittämisestä (Heinonen & Sinko 2013, 131). Varmuutta kohdata perhe ja rakentaa toimivaa vuorovaikutusta voidaan kuvata lastensuojelun perhetyön asiantuntemukseksi (Heinonen & Sinko 2013, 131). Lapsen hyvinvoinnin edistäminen vaatii huolien ja vaikeuksien tunnistamista sekä vahvuuksien ja voimavarojen etsimistä lastensuojelutyön kehittämiseksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019). Aika ajoin on tärkeä pohtia myös, miten työntekijät ja työyhteisöt vaikuttavat omalla toiminnallaan lasten ja perheiden kokemuksiin ja avunsaantiin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 32).

Toimivassa tiimirakenteessa opitaan myös luottamaan jokaisen työntekijän ammattitaitoon. Se vaatii asioiden puhumista auki ja tietoista opettelua, sillä luottamus ei synny automaattisesti. Luottamus lisää yhteisöllisyyttä, joka parhaillaan toimii yksilön voimavarana, kun työntekijän ammatillinen itsetunto vahvistuu ja työhyvinvointi lisääntyy. Toimiva tiimirakenne kasvattaa työyhteisön ammattitaitoa. (Heinonen & Sinko 2013, 129.)

Hyvän työyhteisön toimintakulttuuri sallii myös omien osaamisvajeiden esiin nostamisen, kyseenalaistamisen ja työssä esiin tulevien ristiriitaisten tunteiden käsittelyn. (Heinonen & Sinko 2013, 129). Lastensuojelussa ollaan kuitenkin jatkuvassa ristiriidassa lapsen suojelemisen ja perheen tukemisen välillä. Sitä ei ole helppo hallita mutta lastensuojelun kehityksessä on tärkeä tunnistaa tämä ristiriita. Se tulee saada näkyviin ja reflektoida sitä. (Heino 2013, 100.) Näitä arvovalintoja tulee tarkastella jatkuvasti, koska interventiot lastensuojelun perhetyössä ovat niin voimakkaita (Kaikko & Friis 2013, 127).

Työhyvinvointia tukevat sellaiset rakenteet, joissa työntekijät voivat pohtia ja käsitellä työtä yhdessä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.) Työhyvinvointiin Rönkön ja Rytkösen (2010) mukaan vaikuttavat myös esimieheltä saatava tuki ja palaute sekä hänen että muiden työntekijöiden kunnioittava asenne jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutta kohtaan. Motivaatioon vaikuttavia tekijöitä on taas työpaikan ilmapiiri, tiedonkulku sekä organisaation tuki. Sosiaali- ja terveysministeriö (2019) korostaa lastensuojelun kehittämisessä tärkeyttä ylläpitää ja tarkistaa eettisesti kestäviä ratkaisuja. Jokaisen ammattilaisen ja työyhteisön tulisi lastensuojelussa tarkastella, mitä eettiset periaatteet tarkoittavat omassa työssä ja työyhteisössä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019).

Työskentelyn laatuun vaikuttaa myös työntekijöiden vaihtuvuus (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019). Lastensuojelun tulee varmistaa jatkuvuus ja työntekijöiden pysyvyys, joiden takaamisessa merkittävä rooli on työhyvinvoinnilla. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.)

Lastensuojelutyön kehittämiseen tarvitaan myös riittäviä resursseja. Työ edellyttää niin aikaa, että osaamista ja näistä molemmista on suuri pula. Kurttilan ym. mukaan työntekijän erityisosaamista, joita lastensuojelutyöhön tarvitaan lisää, ovat lainsäädäntö, vuorovaikutustaidot, kehityspsykologia, lastensuojelun toimintakäytännöt, yhteistyömuodot, dokumentaatio sekä oman työn tukemisen ja kehittämisen taidot. (Kurttila ym. 2018, 151.)

Kurttilan ym. (2018) mukaan lastensuojelutyön kehittämiseksi on oltava myös ajantasaista ja luotettavaa tutkimustietoa. Tärkeää olisi saada tietoa siitä, millaiset tukitoimet ovat olleet tehokkaita erilaisissa elämäntilanteissa, miten ne ovat edistäneet

lapsen kehitystä ja terveyttä sekä miten ne ovat olleet perheen ja vanhempien tukena. (Kurttila ym. 2018, 53,148-149.) Kurttilan ym. (2018) kertovat, että viitteitä lastensuojelutyön suunnanmuutoksen tapahtumisesta on kuitenkin havaittavissa. Lastensuojelussa opitaan ymmärtämään kasvuympäristöjen muutos sekä digitalisaation ja yhteiskunnan tuomat haasteet ja mahdollisuudet. Nähdään myös se, että kasvatus ja kasvu ovat sidoksissa eritekiijöihin eikä huoltaja ole kaikkivoipa hyvä tai paha.

Sosiaali- ja terveysministeriön (2019) mukaan työntekijät ja palveluista vastaava johto voivat ymmärtää paremmin lastensuojelun todellisuutta asiakkaiden näkökulmasta, jos lapset ja vanhemmat otetaan mukaan kehittämään palveluja. Vanhemmuuden tukemista voidaan vahvistaa ottamalla työskentelyssä huomioon heidän mahdollisuutensa olla asiantuntijoita, päätöksentekijöitä ja pysyviä vaikuttajia lapsensa asioissa (Rönkkö & Rytönen 2010, 52).

6 AIEMPIA TUTKIMUKSIA

Kokko ja Kuusmanen-Eronen (2011) ovat tutkineet opinnäytetyössään ”Perheen kanssa tehtävä työ lastensuojelulaitoksessa” työntekijöiden ja vanhempien kokemuksia vastaanottokodin perhetyöstä. Tutkimuksessa selvitetään mitä perheiden kanssa tehtävä työ on tutkimus hetkellä ja kohtaavatko tarpeet sekä odotukset perheen kanssa työskennellyssä palvelussa. Siinä myös selvitetään, miten vastaanottokodissa perheiden kanssa tehtävää työtä tulisi kehittää. Tutkimuksessa ilmeni, että perhetyötä tulee kehittää luomalla siihen selkeä malli.

Johanna Kanthin (2016) pro gradu -tutkielma käsittelee lastensuojelulaitosten työskentelyä sijoitettujen lasten perheiden kanssa ohjaajien ja kasvatusjohtajien näkökulmista. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa pääosin kuvailevaa tietoa perheen kanssa tehtävästä työstä lastensuojelulaitoksista Satakunnassa. Tavoitteena oli myös kuvata kasvatusjohtajien yleisiä sijoitettujen lasten perheiden kanssa tapahtuvaa työtä ja ohjaajien yksittäisten lasten perheiden kanssa tapahtuvaa työskentelyä ja vertailla näitä keskenään.

Käsi kädessä -työkirja on lastensuojelulaitoksista tehtävään perhetyöhön toteutettu opinnäytetyö. Hietaniemen ja Salosen (2012) kehittämistyönä he loivat konkreettisia menetelmiä sisältävän työkirjan ohjaajille lastenkodissa tehtävään perhetyöhön.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämä opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena kahdessa eri lastensuojeluyksikössä Holvikoti Oy:llä Holvikodissa sekä Holvikaaressa. Tässä kappaleessa esittelen tutkimuksen tarkoitusta, opinnäytetyön prosessia, tutkimusmenetelmää, aineiston keruuta ja analyysimenetelmää. Lisäksi kuvaan tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä.

7.1 Tutkimuksen tarkoitus ja prosessi

Opinnäytetyön ensisijaisena tarkoituksena on selvittää sijoitettujen lasten vanhempien sekä lasten omaohjaajien kokemuksia lastensuojelun sijaishuollossa tehtävästä perhetyöstä. Lisäksi tarkoituksena on myös selvittää, millaiseksi sijoitettujen lasten vanhemmat ja työntekijät kokevat perheisiin tehtävän työn lastenkodissa. Peilaan sijoitettujen lasten vanhempien ja lasten omaohjaajien kokemuksia lastensuojelulain perheen huomioimista koskeviin kohtiin, jotka käsittelevät vanhempien tukemista, lapsen, vanhemman ja läheisten ihmisten välisten suhteiden tukemista sekä heidän yhteydenpitoaan. Lisäksi lastensuojelulaista tarkastelen asiakassuunnitelman sekä hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimisessa vanhempien huomioimista sekä perheen jälleenyhdistämisen esille tuloa kuitenkin niin, että lapsen etu otetaan huomioon. Kolmanneksi tuotan omaohjaajien ja sijoitettujen lasten vanhempien ehdotusten pohjalta kehittämisehdotuksia lastensuojelun perhetyöhön Holvikoti Oy:lle.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

Miten sijoitettujen lasten vanhemmat sekä lasten omaohjaajat kokevat Holvikoti Oy:n toteuttaman lastensuojelun perhetyön?

Miten sijoitettujen lasten vanhempien sekä lasten omaohjaajien kokemukset peilautuvat lastensuojelulakiin perheen huomioimista koskeviin kohtiin?

Minkälaisia kehittämistarpeita sijoitettujen lasten vanhemmat sekä omaohjaajat kokevat lastensuojelun perhetyöllä olevan?

Tämän tutkimukseni aineistonkeruu tapahtui kahdessa osassa. Ensiksi selvitin vanhempien kokemuksia perheisiin suuntautuvasta työstä kyselylomaketutkimuksella. Tämän jälkeen selvitin neljän lapsen omaohjaajan näkemyksiä ja kehittämiskehdotuksia lastensuojelun perhetyöstä haastattelemalla heitä.

Alkuperäinen suunnitelmani oli tehdä kyselylomaketutkimus sijoitettujen lasten vanhemmille mutta laajensin tutkimustani koskemaan myös omaohjaajien käsityksiä. Hyväksytyn tutkimusluvan antaneiden kuntien myötä tutkimukseen osallistuneiden vanhempien määrä jäi yhdeksään. Hylätty tutkimuslupapäätös perusteltiin salassapitoon ja vaitiolovelvollisuuteen vedoten. Kaksi kuntaa eivät vastanneet tutkimuslupahakemukseen. Hirsjärvi ym. (2007) kertovat, että kyselylomaketutkimuksen riskinä on, että vastausprosentti jää pieneksi. Päätin kyselylomaketutkimuksen lisäksi selvittää neljän lapsen omaohjaajan näkemyksiä ja kehittämiskehdotuksia lastensuojelun perhetyöstä haastattelemalla heitä. Lähetin kyselylomakkeen yhdeksälle sijoitetun lapsen vanhemmalle. Sain kolmeen kyselyyn vastaukset sijoitettujen lasten vanhemmilta. Aineistoa kertyi sivumäärällisesti 32 sivua.

Sijoitettujen lasten vanhemmille tekemä kyselylomake sisälsi avoimia kysymyksiä. Halusin jättää kyselylomakkeen kysymykset mahdollisimman avoimeksi, sillä en halunnut ohjata kysymyksillä sijoitettujen lasten vanhempia. Kyselylomaketta laadittaessa oli tiedossa, että jotkut eivät saa mahdollisesti ostettua perhetyötä lainkaan, jotkut voivat saada kunnan perhetyötä, myöskään lastenkodin tuottamaa perhetyötä ei ole lasta sijoittaneet kunnat ostaneet. Holvikoti Oy toteuttaa kuitenkin perhetyötä sijoitettujen lasten vanhempien kanssa. Sijoitettujen lasten vanhempien saatekirjeessä sekä kyselylomakkeessa puhun lastensuojeluun suuntautuvasta perheisiin tehtävästä työstä, koska perhetyön määritelmä on epäselvä.

Lasten omaohjaajien valinnassa haastatteluun pyrin kiinnittämään huomiota siihen, että heidän vastauksensa voisi vastata sijoitettujen lasten vanhempien vastauksia, joten arvoin omaohjaajiksi haastatteluun hyväksytyn tutkimusluvan antaneiden kuntien lasten omaohjaajia. Kummastakin yksiköstä, Holvikodista ja Holvikaaresta

haastattelin kahta omaohjaajaa eli yhteensä neljää haastateltavaa. Kaikki omaohjaajat olivat vakituksessa työsuhteessa, ja he olivat koulutukseltaan ammattikorkean sekä ammattikoulun käyneitä. Haastateltavilla oli hyvin moninaiset kokemusvuodet lastensuojeluyöstä, vuodesta kymmeneen vuotta. Haastatteluiden kesto vaihteli viidestätoista minuutista noin tuntiin. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista.

7.2 Tutkimusmenetelmä ja analyysimenetelmä

Tutkimusmenetelmänä on laadullinen tutkimus, eli kvalitatiivinen tutkimus. Siinä pyritään kokonaisvaltaisesti ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä. (Koppa 2015.) Laadullisessa tutkimuksessa aineisto voidaan kerätä käyttäen yksittäistä menetelmää, rinnakkain tai yhdistettynä käyttäen, kuten tässä opinnäytetyössäni teen. Se voidaan kerätä muun muassa havainnoimalla, haastattelemalla tai kyselyllä. Kerään osan aineistosta kyselyllä ja osan haastattelemalla. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73.)

Sijoitettujen lasten vanhempien kokemuksia selvitettiin kyselylomaketutkimuksella ja lasten omaohjaajille on tehty teemahaastattelu. Kyselylomaketutkimuksessa vastaaja vastaa kirjallisesti lomakkeella esitettyihin kysymyksiin. Aineiston kerääminen kyselylomakkeella sopii hyvin, kun esitetään arkaluontoisia kysymyksiä. Kyselylomakkeen etuna onkin se, että vastaajat jäävät aina tuntemattomiksi. Kyselylomaketutkimuksessa riskinä on, että lomakkeiden palautuksessa kestää. (Hirsjärvi ym. 2007, 184-185.)

Puolistrukturoidulle haastattelulle eli teemahaastattelulle tyypilliset piirteet ovat ne, että haastateltavat ovat samassa tilanteessa ja tutkittava asia pitää oletettavasti sisällään tärkeitä osia, prosesseja ja kokonaisuuksia. Toteutin lasten omaohjaajille teemahaastattelun. Teemahaastattelu kohdentuu tiettyihin teemoihin. (Hirsjärvi & Hurme 2017, 47.) Haastatteluissa teema kohdentui lastensuojelun perhetyöhön ja perheen huomioimiseen.

Toteutin aineiston analysoinnin teemoittelulla. Ensimmäiseksi litteroin haastattelut erikseen sanatarkasti. Kirjoitin kyselylomaketutkimuksen vastaukset myös tietokoneelle ja sen jälkeen aloin kokoamaan vastauksia teemoittain säilyttäen kuitenkin

jokaisen haastattelun tunnistetiedon. Tällä menetelmällä katoaa haastattelujen ajallinen eteneminen. (Hirsjärvi & Hurme 2017, 138-141.) Analysoinnissa oli kuitenkin merkitystä ainoastaan teemoilla eikä haastatteluiden ajallisella etenemisellä.

Toiseksi perehdyin aineistoon kattavasti ja aloin kokoamaan tutkimusaineistoa teemoittain uuteen tiedostoon säilyttäen tunnistetiedot. Teemoittelussa tutkimusaineisto hahmotetaan tiettyjen, keskeisten aiheiden eli teemojen pohjalta (Koppa, 2015).

Analyysivaiheessa tarkastelen aineistosta nousevia yleisiä piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle tutkittavalle. Hirsjärven ja Hurmeen (2017) mukaan teemat voivat pohjautua teemahaastattelun teemoihin, joka on odotettavaakin. Lisäksi he tuovat esiin, että aineistoista nousee useita muita teemoja esiin, jotka ovat usein lähtöteemoja mielenkiintoisempia. Niitä nousi esiin myös tässä opinnäytetyössä, vaikka tutkittavat eivät ilmaisseet asiaa täysin samoin. Hirsjärvi ja Hurme (2017) ovat sitä mieltä, että tutkija voi koodata ne kuitenkin samaan luokkaan.

Tarkastelin sijoitettujen lasten vanhempien kyselyitä ja lasten omaohjaajien haastatteluita yhdessä. Kokosin niistä teemoja tutkimuskysymysten pohjalle eli liittyen kokemuksiin, lakiin ja kehittämiseen. Teemahaastattelussa on haasteena se, että kokonaisuus hajoaa ja pirstoutuu käsittelyvaiheessa. Päätelmiä tehdessä tulee kuitenkin tiedostoja yhdistää tai niputtaa teema-alueittain. (Hirsjärvi & Hurme 2017, 142.)

7.3 Eettisyys ja luotettavuus

Hirsjärven ym (2007) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa mahdollisimman tarkka ja todenmukainen selostus tutkimuksen kaikista vaiheista, missä myös tutkijan oma itsearviointi ja näkemykset ovat merkittäviä. Näitä pyrin tuomaan esiin jo aiemmassa kappaleessa mutta myös tässä.

Toteutin tutkimuksen syksyllä 2019. Opinnäytetyö käsittelee sijoitettujen lasten vanhempien sekä lasten omaohjaajien kokemuksia, mielipiteitä ja kehittämiskohteita lastensuojeluun suunnatusta perheisiin tehtävästä työstä. Tutkimuksessani oli tärkeää niin sijoitettujen lasten vanhempien kuin lasten omaohjaajien anonymiteetin

suojaaminen. Tutkimukseen osallistuvilta ei kysytty mitään tunnistettavia tietoja ja osallistuminen oli vapaaehtoista. Tutkimusprosessin aikana pyrin luottamuksellisuuteen kertomalla sijoitettujen lasten vanhemmille ja lasten omaohjaajille tutkimuksen tarkoituksesta ja tutkimusaineiston käytöstä.

Opinnäytetyössä olen hyödyntänyt laajasti ja monipuolisesti lähdemateriaaleja, huomioiden kuitenkin kriittisyyden lähteissä. Ymmärrän vastuuni tutkimuksesta ja tulosten luotettavuudesta. Sisällössä olen pyrkinyt eheyteen ja totuudenmukaisuuteen. Tunnen tutkimusetiikan ja se kulkee koko opinnäytetyö prosessin ajan mukana.

Opinnäytetyön tekijänä näin tärkeänä hankkia tutkimusluvat lasten sijoittaneilta kunnilta. Myönteisen lupapäätöksen sain neljästä kunnasta ja yhdestä kunnasta tuli kielteinen vastaus. Hylätty tutkimuslupapäätös perusteltiin salassapitoon sekä vaitiolovelvollisuuteen liittyen. Kaksi kuntaa eivät vastanneet tutkimuslupahakemukseen. Annoin mielestäni riittävästi aikaa vastata tutkimuslupahakemukseen. Lähetin tutkimuslupahakemukset toukokuulla. Vastaamatta jättämiseen on voinut vaikuttaa myös mahdollinen loma-aika.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa osaltaan myös anonyyminä vastaaminen, joka mahdollistaa mielestäni sijoitettujen lasten vanhempien kokemusten ja mielipiteiden rehellisen ilmaisun. Sijoitettujen lasten vanhemmille lähetin kyselylomaketutkimuksen postitse. He lähettivät kyselyt takaisin Holvikodille valmiiksi kirjoitetuissa kirjeissä. Hirsjärven ym. (2007) mukaan aineiston kerääminen kyselyllä sopii hyvin, kun halutaan vastaajien jäävän tuntemattomiksi.

Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi rajasin Holvikoti Oy:n omaohjaajat tutkimusluvan antaneiden kuntien lasten omaohjaajiin. Sijoitettujen lasten vanhempien ja lasten omaohjaajien vastausten välillä voi näin ollen olla yhtäläisyyksiä. Hirsjärvi ja Hurme (2017) ovat kuitenkin sitä mieltä, että on tärkeää huomioida jo tiedonkeruuvaiheessa, että kyse on osaltaan tutkijan tulkinnoista.

Luotettavuuteen vaikuttaa tietojen litterointi ja aineistoin oikea huomiointi. Tärkeää on myös viedä tulokset niin pitkälle kuin mahdollista sellaisena kuin tutkittavat ovat niitä kuvanneet. Hirsjärvi ja Hurme (2017) lisäävät, että tulos koostuu kuitenkin aina haastattelijan ja haastateltavien yhteistoiminnasta. Opinnäytetyön analyysivaihe oli-

kin haastava, sillä tutkimusaineistoa oli paljon. Hirsijärvi ja Hurme (2017) kuvaavatkin aineiston runsauden ja elämänläheisyyden vuoksi analyysivaiheen mielenkiintoiseksi ja haastavaksi mutta samalla työlääksi ja ongelmalliseksi.

Tutkimuksen tulokset on kerätty kyselyiden ja haastatteluiden pohjalta. Luotettavuutta lisätäkseni tuloksissa on käytetty paljon vastaajien suoria lainauksia. Tärkeää luotettavuuteen vaikuttava tekijä on se, että vastaukset on tuotu esiin niin, ettei vastaajia pystytä tunnistamaan niistä. Mahdollisimman hyvän yksityisyyden säilyttämiseksi en ole myöskään kohdentanut vastauksia numeroin. Tutkimusaineistona olevat paperit sekä äänitteet hävitän opinnäytetyn valmistuttua. Aineistosta jää jäljelle vain valmis opinnäytetyö.

8 TULOKSET

Esittelen tuloksia jokaiseen tutkimuskysymykseen järjestyksessä. Jokaisessa tulossiossa kerrotaan ensimmäisenä sijoitettujen lasten vanhempien kokemukset, jonka jälkeen kuvaan lasten omaohjaajien kokemuksia. Sijoitettujen lasten vanhempien tulokset jäivät huomattavasti pienemmiksi verrattuna lasten omaohjaajien vastauksiin.

8.1 Sijoitettujen lasten vanhempien ja lasten omaohjaajien kokemuksia lastensuojelun perhetyöstä Holvikoti Oy:ssä

Sijoitettujen lasten vanhemmat. Vastausten perusteella vanhemmat kokevat perhetyön hyvänä. Sijoituksen alussa on ollut hankalaa jakaa päätöksentekoa muiden kanssa. Niissä näyttäytyy tärkeänä suhteen luominen vanhemman ja omaohjaajan välille sekä vanhemman ja lapsen suhteen lähentyminen.

Lapsen omahoitaja käy juttelemassa vanhempien luona tai kahvilla tms ja jutellaan, miten menee ja missä ollaan edistytty ja missä kaivataan vielä tukea. Tukea lasta haasteellisissa kasvatusasioissa ja yritetty saada vanhemman ja (lapsen nimi) suhdetta lämmitettyä. Nyt olen pysynyt keskittymään omien ongelmieni käsittelyyn.

Alussa oli erittäin hankalaa hyväksyä, että muutkin päättävät lapsen asioista, sittemmin hyvää. On hyvä yhteishenki.

Lapsen kanssa lähestyminen. Ihan ok. Kuukausiraportti tulee. Välillä ohjaaja kyläilee. Ihan hyvin toiminut.

Perhetyössä vanhemmat kokivat negatiiviseksi se, että puhelut ja kuukausikoosteet eivät aina vastaa toisiaan. Positiivisena he näkivät, että lastenkodissa ohjaajan ja lapsen väliset keskustelut ovat avanneet myös vanhemman ja lapsen keskusteluyhteyttä. Myös työntekijöiden sitoutuminen työhön koettiin tärkeäksi.

Soitellaan viikon tapahtumat. -- Kun on soitellut kuulumisia, sanotaan, että hyvin on mennyt. Sitten kuukausiraportissa lukee, että on jotain kohdelttu.

(Lapsen) kanssa on nyt myös helpompi jo puhua asioista, kun meidän perheen ongelmista on puhuttu hänen kanssaan lastenkodissa.

Tykkään, että omahoitaja on ottanut työnsä vakavasti ja tekee sitä sydämellä.

Lasten omaohjaajat. Vastausten perusteella omaohjaajat kokevat olevansa tyytyväisiä perheiden suuntaan tehtävään työhön Holvikoti Oy:ssä. He kokevat tärkeänä perheiden kanssa tehtävän yhteistyön ja yhteydenpidon sekä perheiden huomioimisen.

Se perhetyö näyttäytyy kuitenkin tosi tärkeessä roolissa. Loistavaa, että sitä pystytään tekemään ja siihen ollaan sitoutuneita tekemään, puhelimitse edes useampina kertoina viikossa yhteydenpitona. -- Semmosista ihan tavallisista asioista, mistä voi aatella, et jos lapsen huoltajat asuu erillään niin et mistä sitten vanhemmat soitteleis toisilleen, jos ne tekee hyvää yhteistyötä.

Siinä pidetään yhteistyötä perheen kanssa pääosin puhelimitse, myös käyneillä.

Mä oon kokenu sen tosi antosana, et näiden meidän vanhempien kanssa on ollu tosi kiva tehdä.

Omaohjaajat toivat esille, että vanhempien näkemykset selvitetään, vanhempia kuullaan lasten asioissa ja näistä asioista myös keskustellaan yhdessä. Vanhempien kanssa tehtävää työtä kuvattiin kasvatuskumppanuutena.

Joku lapsen asia pitää hoitaa, niin kysytään, se vanhempien mielipide siihen. Keskustellaan siitä ja tosi paljo siitä, et neki tuntis olonsa tärkeeks. Kysellään niistä asioista.

Silloin kun tavataan tai keskustellaan ylipäänsä niin vanhempia kuullaan ja keskustellaan lapsen tilanteesta kehityksestä ja tietysti ilon aiheesta ja huolen aiheista, mitä siinä arjessa on. - Se on yhteistyötä, jossa nähdään vanhemmat kasvatuskumppaneina.

Tai mä oon kokenu sen mejän perhetyön silleen, että me ollaan niinku samassa veneessä lapset, vanhemmat ja me.

Perhetyössä koettiin omaohjaajien mukaan merkittäväksi myös perheen tukeminen.

Tuetaan niitä vanhempia, silloinki kun tuntuu ettei niillä ehkä itellä oo voimavaroja tai keinoja siihen yhteydenpitoon niin paljo. -- Mun mielestä, se perheen tukeminen on se kaiken a ja o. Ei välttämättä se, että kymmenen vuotias lapsi saadaan laitoksessa käyttäytymään hyvin niin ratkaise koko perheen ongelmia. Yhtä hyvin kuin se, että saadaan siellä perheessä niitä muutoksia, mitkä tukee sen kymmen vuotiaan käytöstä. Sen takia perhetyö on mun mielestä tosi hyvä ja tärkeä osa lastensuojelua.

Me pystytään myös joustamaan sitä työtettä. Tehään niinku vanhempien toiveita huomioon ottaen. Niitä me niinku ollaan paljo pyritty kuuntelemaan ja ottaen huomioon. Vaikka ei aina pystytä toteuttamaan niitä, niin ainaki jää sellanen tunne et nää kuuntelee, ollaan kuunneltu, nää välittää ja ollaan samassa veneessä.

Kolme omaohjaajaa kokevat luottamussuhteen luomisen tärkeänä ja sillä olevan merkitystä perheiden kanssa tehtävässä työssä. Siinä ohjataan toimimaan lasten kanssa haastavissakin tilanteissa.

Perhetyö on antoisaa, kun saa vanhempiin sen luottamussuhteen syntymään. Se voi joissakin tapauksissa ottaa pitkänkin ajan. -- Sitten myös sinne kotiin annetaan ohjausta ja toimintamalleja, että siellä pärjätään lapsen kanssa haastavissakin tilanteissa.

Ehkä mejän perhetyö on sellasta, et mun mielestä siinä on ihan hyvä vuorovaikutus ollu. Sellanen luottamuksellinen suhde. Ollaan lähdetty siitä, et vanhempiin oikeesti tutustutaan, et saadaan sellanen luottamuksellinen suhde ja sitten pystytään niitä vaikeitakin asioita käsittelee.

Yksi omaohjaajista koki luottamussuhteen muodostamisen myös haasteena tavoitteelliselle työskentelylle, sillä työntekijöitä on paljon. Toinen koki taas omaohjaajana pystyvän paremmin paneutumaan perheen tilanteeseen, toisaalta hän näki haasteena työskentelyn ilman perhetyöntekijöitä.

Sitten toki esteenä on se, että meillä on täällä monta työntekijää ja työntekijät vaihtuu vuoroissa, niin se vanhemman luottamussuhteen luominen jokaiseen työntekijään, joka soittelee, että se keskustelu pysyy sitte

yhtäläilla tavoitteellisena kaikkien työntekijöiden kanssa ja vanhempi uskaltaa sanoa niitä mieltä painavia asioita.

Kun omaohjaajana työskentelee, niin paremmin pääsee sisälle tähän työhön ja näkee sitä pitkän tähtäimen lastensuojelutyötä. -- Meillä ei oo niinku perhetyöntekijöitä täällä, tai erikseen perhetyöntekijöitä et kaikki ohjaajat täällä tekee perhetyötä. Meillä on omaohjaaja järjestelmä täällä ja niinku omaohjaaja vastaa lapsesta ja lapsen perheestä. Hoitaa näitä suhteita tänne perheeseen. Se on silleen niinku haastavaki työ.

Perheiden suuntaan tehtävässä työssä kaikki omaohjaajat kokivat tärkeänä tavoitteen lapsen kotiin paluusta. Kotiutus on aina sijoitusten tavoitteena mutta se voi olla pitkäkin prosessi.

Pikkuhiljaa, kun asiat etenee. Että jos aletaan, esimerkiksi puhun kotiutuksesta, niin se voi olla esimerkiksi sellainen kaksivuotinen prosessi.

Me tehdään lasten kans täällä sitä työtä, mutta jotta tästä sijoituksesta olis mitään hyötyä, niin sen pitää siirtyä kotiinki. Sen takia se perhetyö on niin tarkeeta, et se tavote meillä kuitenkin on, että meillä on aika paljon lapsia kumminki lähteny.

Kuukausittain lastenkodeissa tehdään kooste lapsen asioista kuluneelta kuukaudelta, josta omaohjaajat käyttivät nimeä kuukausikooste tai kausikooste. Koosteissa omaohjaajien mielestä tavoitteet olivat merkittäviä ja ne ohjaavat perheiden kanssa tehtävää työtä. Tavoitteista ylipäänsä puhuttiin suopeasti.

Kuukausikoosteeseen asetetaan aina seuraavalle kuukaudelle tavoitteet ja sitten niitä kohti pyritään menemään. Siinä tavoitteiden suunnittelussa voi olla mukana myös huoltajat ja lapsi, niin että tiedetään kaikki sitten että, mitä tavoitteita on. Yhdessä mennään sitten sitä päämäärää kohti.

Reittejä, miten siihen isoon tavoitteeseen päästään. Otetaan uus pienempi tavote ja mennään sitä kautta sitte. Ehkä me ollaan enemmän yritetty uskoo sellaseen positiiviseen vahvistamiseen myöski, että pyritään sitä kautta tukeen vanhempia. Jos ei niin, sitten tehdään uudet tavoitteet.

Haastavaksi työskentelyssä koettiin vanhempien mukaan saaminen, jos esimerkiksi vanhempaa ei ole tavoitettu. Omaohjaajien tavoitteena kuitenkin on saada heidät mukaan lapsen asioihin.

Kyllä, jos ei vaikka vanhempaa ole tavoitettu näissä viikottaisissa kotisoitoissa, niin sitten kuitenkin lähetetään kuukausi koosteen aina kerran kuussa, että siitä sitten vanhempi saa informaatio, että mitenkä lapsella on mennyt.

Pyritään saamaan heitä mukaan päätöksentekoon, vaikka joudutaan lähteen välillä liikenteeseen ihan pienistäkin asioista. Silti kuitenkin yritetään aina päästä siihen, että se vanhempi ja perhe pystyis rajaamaan ja pitämään huolen siitä nuoresta tai lapsesta, vaikka se lapsi täällä onkin, että ne päätökset olis sellasia turvallisia ja vastuullisia, mitä ne vanhemmat tekee.

Sen, että ne molemmat vanhemmat pitäis huomioida. Myös ne kekkä ei ihan niin paljo välttämättä oo siin lapsen elämäs.

Omaohjaajat kokevat, että heihin luotetaan ja heillä on myös vastuuta perhetyössä. Omaohjaajien mahdollisuus ideoida ja toteuttaa perhetyötä omalla tavallaan koetaan myönteisenä.

Vapaus ideoita toteuttaa, niin se on täällä hienoo. Täällä sitä on enemmän mun mielestä, kun monessa muussa laitoksessa.

Luotetaan, siihen työntekijän omaan perhetyöhön. Suhun luotetaan, et saat tehdä sitä työtä niinku vapaasti. Suhun luotetaan ja on paljon vapautta ja paljon vastuuta.

Omaohjaajat kokevat, että perhetyöhön panostetaan työvuorolistojen suunnittelussa ja organisaation puolesta. Työntekijöiden sitoutuminen koetaan eduksi. Lastenkotien vieressä olevaa perheasuntoa pidetään tärkeänä tapaamispaikkana, kun yksiköt sijaitsevat kaukana keskustoista.

Niin perhetyö menee aina listan edelle. Jos sä laitat työvuorolista toiveisiin, että kotikäynti niin se löytyy aina sieltä. -- Sitten, ku ollaan ehkä pikkusen perushintaa kalliimpi yksikkö vuorokausihinnaltaan niin, meillä on myös silleen kiva, et on ollu. Ei oo joutunu ihan joka penniä laskemaan. On panostettu myös rahaa siihen, et mitä vanhempien kanssa tehdään. Monesti se tekemisen kautta lähtee se tekeminen. Monesti lapsilla menee niin, et helpompi lähestyä vanhempaa, ettei istuta heti juttelemaan kasvotusten. Paljo on niinku budjettia siihen., et mennään Särkänniemeen tai mitä ikinä tehdäänki vanhempien kans. Resurssit on myös kunnossa siihen perhetyöhön.

Täällä erityisen hyvää on se, että kaikki työntekijät on siihen tosi sitoutuneita ja välittää siitä, että ne puhelut hoidetaan ja ollaan yhteydessä ja ollaan kiinnostuneita.

Vähä haastavampi, kun ollaan Tevaniemessä vähän kaukana kaikesta, et vanhemmat on sitte tänne tervetulleita. Sitte faciliateithan on kunnossa, et on perheasunto, iso perheasunto, missä vanhemmat tykkää käydä. Sellanen perhekuntoutuksellinen ote. Me pystytään siinä niinku auttaan sitä perhetyötä. Ollaan silleen niinku matalankynnyksen paikka sinänsä, että vanhempia aina kutsutaan tänne tuleen kylään.

Perhetyössä omaohjaajat kokevat tarvetta panostaa enemmän vanhempien ja koulun väliseen yhteistyöhön. Heidän kokemuksensa mukaan vanhemmat jäävät melko kauaksi kouluista, vaikka monella vanhemmalla on Wilma-tunnukset, josta voi seurata lapsen koulunkäyntiä.

Koulu esimerkiksi, et meillä on wilma tunnukset ja vanhemmilla on wilma-tunnukset. Ollaan vanhempien ja koulun kans paljon yhteistyös.

Vanhemmat oikeestaan saattaa jäädä aika kauaks siitä koulu yhteistyöstä, varsinki jos vanhemmat asuu eri kaupungeissa. Niin vanhemmat ei ehkä oo niin näkyviä täs lasten koulu arjessa.

Jotku vanhemmat on huomattavasti kiinnostuneempia koulunkäynnistä. Se on paljon heistä itsestään kiinni. Jotkut ei siitä ehkä niin oo kiinnostunut.

Omaohjaajien kokemuksen mukaan vanhemmat ovat kuitenkin tietoisia lapsen kouluasioista ja ohjaajat keskustelevat heidän kanssaan kouluun liittyvistä asioista.

Soitellaan myös siitä, et hei koulussa on mennyt näin sekä hyvässä että pahassa, et hei nyt on mennyt loistavasti ja lasta on palkittu tai nyt on mennyt vähemmän hyvin ja nyt sitten pohditaan, että mitäs sitten tehdään, että jatkossa käännetään taas siihen hyvään suuntaan.

No esimerkiksi, koulussa on ollu jotain, esim konflikti toisen kanssa. Siitä sitte vanhempi haluaa keskustella ja pyritään löytään yhdessä keinoja siihen, ettei tulis uudestaan näitä.

Et välitetään vanhemmille sitä viestiä, mitä koulus on ollu. Jos on ongelmatilanteita niin, niis ainaki pidetään kasvatuskeskusteluita koulussa, mis vanhemmat on paikalla. -- Muistetaan sit kertoo myös, niitä positiivisia asioita, ettei vaan niit negatiivisia.

Terveystenhuollollisissa asioissa omaohjaajat kokevat yhteistyön hyvänä vanhempien kanssa.

Kerrotaan aina vanhemmille kaikki terveystenhuolto käynnit etukäteen ja hammaslääkärin ja lääkärin tapaamiset. Jos johonki lääkäriissä olevaan palaveriin vanhempi haluaa tulla mukaan niin tottakai on tervetullut, et jos vaan pääsee. Toivotaankin, että osallistuu.

Jos ei lääkäritapaamiseen vanhempi pääse niin kysytään, että onko hänellä jotain näkemystä tai ajatusta, että mitä siellä pitäisi puhua tai mikä tässä hoidossa on hyvää tai lääkityksessä tai mitä pitäis muuttaa.

Vanhemmat osallistuu mahdollisuuksiensa mukaan niihin hoitoneuvotteluihin. Niihinki toiset taas pyrkii pääseen jokaiseen ja toisia ei sit välttämättä oo niin hirveesti. Se on paljo siitä itse henkilöstä kiinni, siitä vanhemmasta.

8.2 Sijoitettujen lasten vanhempien ja lasten omaohjaajien kokemukset perheen huomioimisesta peilattuna lastensuojelulakiin

Sijoitettujen lasten vanhemmat. Lastensuojelulain (L 13.4.2007/417 2§, 4§, 11§) mukaan vanhempia on tuettava heidän kasvatustehtävässään, pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia, puuttumaan niihin varhain. Sen tulee taata lapsen ja hänen perheensä tarvitseman avun ja tuen.

Lapsen omahoitaja käy juttelemassa vanhempien luona tai kahvilla tms ja jutellaan, miten menee ja missä ollaan edistytty ja missä kaivataan vielä tukea. Miten voin rajata (lasta) kotona paremmin ja keinoja, että pysyn rauhallisempana rajoittamistilanteissa. (Lapsen nimi) kanssa on nyt myös helpompi jo puhua asioista, kun meidän perheen ongelmista on puhuttu hänen kanssaan lastenkodissa.

Tukea lasta haasteellisissa kasvatustilanteissa ja yritetty saada vanhemman ja lapsen suhdetta lämmitettyä. Myös ollut itsellä helpompi miettiä kokonaistilannettamme tällä hetkellä ja auttoi minua jäsentämään omia elämänarvojani ja suhtautumistani omaan tilanteeseen ja rooliin vanhempana.

Lasten omaohjaajat. Lastensuojelulaki (L 13.4.2007/417 30§) ohjaa laatimaan ja tarkistamaan asiakassuunnitelman yhdessä huoltajan kanssa, jollei sille ole ilmeistä estettä. Vanhemmat osallistuvat omaohjaajien mukaan asiakassuunnitelma neuvotteluihin.

Vanhemmat osallistuu siihen, niitä kuullaan sielä. Vanhemmat saa vaikuttaa siihen ja niihin lastensa asioihin kuitenkin sielä aika paljo.

Asiakassuunnitelman neuvottelut on silleen hedelmällisiä hetkiä, et niis tulee usein vanhempien kans esille sellasia asioita, jota esim meille ei tuu vanhempien kans silleen päivittäin esille, vaikka puheluis.

Asiakassuunnitelmaan kirjataan tuen ja avun järjestämisestä lapselle, hänen vanhemmilleen ja huoltajilleen sekä sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet (L 13.4.2007/417 30§). Yksi vastaajista ei ole vielä ollut asiakassuunnitelma neuvottelussa eikä osannut vastata tähän. Vastaajat kertovat kokemuksistaan asiakassuunnitelmista ja niissä tulee esiin laissa olevia kohtia vanhempien huomioimisesta.

Elikkä asiakassuunnitelmissa käydään läpi lapsen kotilomarytmi ja sitten kuullaan vanhempien kuulumiset ja heidän voimistaan tietysti. Keskustellaan, mitenkä sitten ne lapsen koti lomat sujuu ja mitä siellä kotona tehdään lapsen kanssa.

Sijoituksen tavote jo asettaa aika isot tavoitteet, et perhe on pakko ottaa huomioon.

Se mitä me pystytään, niin vanhemman kans ohjata lasta palveluihin. Tehä tällästä palvelujen/ongelmien kartotusta ja sitä tuoda sosiaalityöntekijälle, joka sitten pystyy ohjaamaan/jakamaan meille oikeita resursseja siihen, oikeita palveluita.

Asiakassuunnitelmiin kirjataan tavoitteita (L 13.4.2007/417 30§). Tavoitteeseen pyritään pääsemään vaiheittain.

Esim jos lapsi ei oo suostunut menemään vanhemman luo. Voidaan ottaa tavoite, mitenkä niinku edetään tässä. Lähdetään lapsen kans päiväkäynneille, ensin ohjaajan kansa ja sitte jopa ilman ohjaajaa. Oppii oleen sielä vanhemman luona ja sitte vähitellen kotilomalle.

Jos vanhemmalla on ongelmia rajaamisessa/rajojen pitämisessä niin voidaan sopia, että esimerkiksi nyt ei vaan anneta puhelinta lapsella kahdeksan tunniks. Varsinkin rajaamisen osalta asiakassuunnitelmassa pystytään sopiin näistä keskenämme, et mitenkä edetään. Vanhemmat sitoutuu tähän sääntöön ja meki sitoudutaan tähän sääntöön.

Omaohjaajat kertoivat, että tavoitteisiin ei aina päästä ja suunnitelmaa pitää muuttaa. Tavoitteiden toteutumiselle suurimpana nähtiin esteenä vanhempien voimavarat, varsinkin sijoituksien alussa.

Reittejä, miten siihen isoon tavoitteeseen päästään, otetaan uus pienempi tavoite ja mennään sitä kautta sitte. Ehkä me ollaan enemmän yritetty uskoo sellaseen positiiviseen vahvistamiseen myöski, että pyritään sitä kautta tukeen vanhempia. Jos ei niin, sitten tehään uudet tavoitteet.

No suurimpia esteitä varmaan perhetyön tavoitteiden toteutumiselle on se vanhemman omien voimavarojen riittämättömyys, et varsinkin sijoituksen alkuvaiheessa.

Me kuitenkin nähään ihan vaan jäävuoren huippu mitä siä on ollu lapsella ja vanhemmalla ollu koko lapsuudessa.

Tavoitteissa ylipäänsä pitäisi omaohjaajien mukaan ottaa vanhemmat mukaan ja heidän olla ne, jotka rajaavat. Yhden vastaajan mukaan lastensuojelussa pitäisi tehdä työ tarpeettomaksi.

Kuukausikoosteeseen asetutaan aina seuraavalle kuukaudelle tavoitteet ja sitten yritetään niitä kohti menemään. Sitten siinä tavoitteiden suunnittelussa voi olla mukana myös huoltajat ja lapsi, niin että tiedetään kaikki sitten että, mitä tavoitteita. Yhdessä mennään sitten sitä päämäärää kohti.

Silti kuitenkin yritetään aina päästä siihen, että se vanhempi ja perhe pystyis rajaamaan ja pitämään huolen siitä nuoresta tai lapsesta, vaikka se lapsi täällä onkin, että ne päätökset olis sellasia turvallisia ja vastuullisia, mitä ne vanhemmat tekee. Tavallaan, että me oltais sitten enää jossain kohtaa se kuka toteuttaa vanhemman tekemiä päätöksiä ja lopulta meitä ei sitten enää tarvittais. Kyllähän lastensuojelun tavoite pitäis olla se, että tehdään oma työmme tarpeettomaksi.

Asiakassuunnitelmaan kirjataan yhteydenpito ja yhteistoiminta lapsen vanhempien kanssa (L 13.4.2007/417 30§). Omaohjaajat tuovat esiin lapsien kotilomien olevan

asiakassuunnitelman mukaisesti. Omaohjaajien vastauksissa näkyy vanhempien huomioon ottaminen osaksi arkea, mutta näitä ei ole yhdistetty asiakassuunnitelmiin.

Kotilomat tapahtuu siinä rytmissä, kuinka ne ovat asiakas suunnitelmassa sovittu.

Kysellään, niinku nuorelta, et "Hei, onko kuulunu? Ootko jutellu sun vanhempien kans? Miten menee?".

Lasten puheissa pyritään sellasta positiivista isä- tai äitipuhetta vahvistaan. -- Yritetään ottaa arkeen, tehdä näkyväks nää vanhemmat.

Ne voi olla sitte ihan pieniä asioita, et vaikka vanhempi pitää tiiviimmin yhteyttä nuoreen tai vanhempi oppii asettamaan rajoja.

Lastensuojelulakiin on lisätty kohta hoito- ja kasvatussuunnitelmasta (L 13.4.2007/417 30a§). Se tulee voimaan 1.1.2020. Hoito- ja kasvatussuunnitelmaan havainnollistetaan asiakassuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ja toimet niihin pääsemiseksi yksityiskohtaisesti. Vastaaja kuvasi lastenkodin työn perustuvan hoito- ja kasvatussuunnitelmaan, joka pitää sisällään perus asiat: arjen, yhteydenpidot ja terveyden.

Lapselle laaditaan hoito- ja kasvatussuunnitelma, joka perustuu siihen asiakassuunnitelmaan. Siitä näkyy sitten lapsen arki, mitä se pitää sisällään ja mitä tavoitteita sillä on asetettu. Perus asiat näkyvät lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmassa. Yhteydenpito läheisiin, yhteydenpito sosiaalityöntekijän, terveys ja muut sukulaiset. On sellainen sitte, mihin se työ sitten siellä lastenkodissa perustuu, niin tää hoito ja kasvatussuunnitelma.

Huomioiden lapsen etu, on lastensuojelulain mukaan sijaishuoltoa toteuttaessa otettava huomioon tavoite perheen jälleen yhdistämisestä (L 13.4.2007/417 4§, 30§). Jokainen vastaaja tuo esiin, että sijaishuollon tarkoituksena on perheen jälleenyhdistäminen, lapsen kotiutus. He kertovat tämä ja sijoituksen tavoitteen ohjaavan siihen, että perhe on otettava huomioon.

Asiakassuunnitelma neuvottelussa pitää miettiä ihan lakisääteisesti, et onko mahdollisuus kotiutua.

Muistetaan se, mikä tuli tossa mainittuakin, että tavote siinä sijaijshuollossa on perheen yhdistäminen. Huostaanotto on voimassa toistaiseksi.

Ku eihän ne lapset sen takia oo täällä, et ne tänne jäis, tavote on aina kotiin päin.

Omaohjaajat keroivat asiakassuunnitelmia olevan kahdesta neljään kertaan vuodessa. Lastensuojeluain (L 13.4.2007/417 30§) mukaan se on tarkistettava vähintään kerran vuodessa, joten perhe tulee huomioiduksi hyvin. Yksi vastaajista kuvasi tämän ohjaavan jatkuvasti heitä huomioimaan vanhemmat, jotta lapsen kotiutumista voidaan arvioida.

Asiakassuunnitelma neuvotteluita on, noin kaksi kertaa vuodessa ja tarvittaessa tietysti ollaan yhteyksissä sosiaalityöntekijään useamminkin puhelimitse kiireellisissä asioissa tai sähköpostilla.

Kyllähän meidän pitää neljä kertaa vuodessa, asiakassuunnitelmassa pitää miettiä ihan lakisääteisesti, et onko mahdollisuus kotiutua. -- Tavallaan meidän pitää olla siinä koko ajan selvillä myös siitä vanhemman tilanteesta. Se laki ohjaa neljä kertaa vuodessa sen selvittämään, jotta me pystytään se selvittämään, niin onhan se jatkuvaa.

Sijoituksen tarkoituksessa otettiin huomioon myös se, että tarkoituksena ei ole lapsen tukeminen ainoastaan lastenkodissa vaan myös kotona. Toinen vastaaja kertoi, että kotiutus voi olla pitkäkin prosessi.

Me tehdään lasten kans täällä sitä työtä, mutta jotta tästä sijoituksesta olis mitään hyötyä, niin sen pitää siirtyä kotiinki.

Jos aletaan, esimerkiksi puhun kotiotuksesta, niin se voi olla esimerkiksi sellainen kaksivuotinen prosessi.

Osa omaohjaajista toivoisi sosiaalityöntekijöiden tukevan perhetyötä enemmän. Sosiaalityöntekijä ohjeistaa perhettä asiakassuunnitelmissa. Neuvottelut koetaan antoisina ja niitä toivotaan lisää.

Mun mielestä perhetyö on semmoinen lastensuojelun työkalu, jota sosiaalityöntekijät tukee liian vähän. Se voisi olla paljon vaikuttavampaa ja paljon merkityksellisempää vielä, jos siihen annettaisiin enemmän mahdollisuuksia.

Pyritään lähentämään perheen ja nuoren välejä. Me vastataan sosiaalityöntekijöille. Me yritetään saada siihen meidän ja perheen väleihin myös sosiaalityöntekijät mukaan, koska se antaa sitten taas paljon mahdollisuuksia kehittää meidän perhetyötä.

Tarvittaessa saavat myös sosiaalityöntekijältä ohjeistusta, siihen koti arkeen, jotta jaksaminen olisi hyvä siellä kotonakin.

Niitä, kun olis enemmänkin, kun se 2-3 kertaa vuodessa.

Vanhempia on tuettava lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa (L 13.4.2007/417 4§). Vastauksissa tuodaan esiin vanhempien arjen sekä kasvatuksen tukeminen. Vanhempia ohjataan ja tuodaan esiin keinoja eri tilanteisiin.

No perhetyön tavoitteet on ylipäänsä niiden tarkoitus on tukea sitä kotona olevaa arkea niin, että se mahdollistais sen lapsen kotiin pääsemisen. Sitten semmosia tavoitteita, että vanhempi tukee sen nuoren täällä oloa tai koulunkäyntiä tai jotain tämmöstä ja miten sitä sitten se vanhempi tukee tätä ja niiden keinojen löytäminen.

Ohjaaja menee lapsen kotiin ja siinä voidaan ensin keskustella, että kaikki on paikalla asioista, mitä on tullut eteen. Niin hyvistä kuin haasteellisimmistakin tilanteista: koulusta, harrastuksista, arjesta, syömisestä, nukkumisesta ja kaveri suhteesta esimerkiksi. – Siellä (kotona) esimerkiksi lapsi ei olisi puhelimella tai Playstationilla montaa tuntia vaan, että siinä olisi aikuisen läsnäoloa. Tehtäisiin asioita yhdessä, arkisia asioita, esimerkiksi ruuanlaitto.

Perhetyössä omaohjaajat kuvaavat, että perheiden kanssa käydään läpi ja puututaan akuutteihin ja haastaviin asioihin. Asiakassuunnitelmat ovat vastaajien mukaan avoimia tapaamisia, jossa haastavia asioita myös tuodaan esiin. Ongelmia on pyrittävä ehkäisemään sekä puuttamaan havaittuihin ongelmiin tarpeeksi varhain (L 13.4.2007/417 4§).

Sitten kuullaan, miten vanhemmat ovat jaksaneet, onko heillä jotakin huolia. -- Sitten myös sinne kotiin annetaan ohjausta ja toimintamalleja,

että siellä pärjätään lapsen kanssa haastavissakin tilanteissa. Esimerkiksi jos lapsen psyykkinen vointi on huono ja on havaittu esimerkiksi että, lapsi hyötyy siitä, että aikuinen on saatavilla. Niin sitten myös vietään tätä ajatusta sinne kotiin.

Sitten me pyritään niitä ongelmia kartottaan ja auttaan vanhempia varsinki siinä, et varsinki aika usein se on rajaamisen ongelma, että pystytään ehkä antaan sitä omaa niinku esimerkkiä ja jutella vanhemmille.

Sitte toki aika usein se on myös akuuttien kriisien ratkaisua, että, jos on tapahtunut jotain ikävää niin sitten se akuutti kriisi menee kaiken suunnitellun edelle ja se käydään sitten sen vanhemman kanssa läpi.

Siinä (asiakassuunnitelmassa) ne ongelmat tulee rehellisesti puhuttua. Jos niitä kaikkia vanhemmat pysty meillekkään puhumaan, niin siellä vanhemmat aika avoimesti puhuu siellä palaverieis.

Omaohjaajat toivat esiin perheen asuinolot sekä taloudellisen tilanteen vaikuttavan perheen jälleenyhdistymiseen tai kuntoutukseen. Lastensuojelulain (L 13.4.2007/417 35§) mukaan kunnan tulee viivyttlemättä järjestää riittävä taloudellinen tuki sekä korjattava asumisoloihin liittyvät puutteet, jos ne ovat oleellisena esteenä lapsen ja perheen kuntoutumiselle.

Mahdollisesti (vaikuttaa kotiin paluun) sitten myös, että asunnossa on riittävästi tilaa.

Lasta pitää tukea, et jokaiselle lapselle pyritään löytään harrastus niin siinäki sitten, et ottaa vanhemmat huomioon. Jos perheellä ei oo jatkossa varaa esim ratsastus harrastukseen niin ehkä meidänki kannattaa miettiä, et mikä ois sellanen, mitä pystyy jatkaa sitte kotona sitä harrastusta.

8.3 Sijoitettujen lasten vanhempien ja lasten omaohjaajien kehittämiskohteita lastensuojelun perhetyössä

Sijoitettujen lasten vanhemmat toivoivat, että sisarussuhteita tuettaisiin ja, että huomioitaisiin koko perheen tilannetta.

Huomioida koko perheen tilanne eikä vain sijoitettu lapsi. Perhe on kokonaisuus. Myös muut lapset eikä vain yksilöidä tilannetta.

Sisarusten läheisen keskinäisen suhteen tukeminen on haasteellista. Omaha-ohitaja ja minä ei oikein tiedetä, mitä tehdä.

Sisarusten suhdetta on ollut vähän hankala tukea.

Vanhemmat toivoivat, että työntekijät jakaisivat kokemuksiaan ja tietoaan heidän kanssaan esimerkiksi työntekijöiden omasta elämästään.

Antamalla tietoa ja kokemuksia jakamalla.

Esim. Aikuisen oman elämänkaaren ottaminen esille. Hahmotti hyvin kokonaistilannettamme tällä hetkellä ja auttoi minua jäsentämään omia elämänarvojani ja suhtautumistani omaan tilanteeseen ja rooliin vanhempana. Sen jälkeen, kun huomasin, että voimani alkoivat loppua. Olen jättänyt itseni ja omien psyykkisten ongelmieni käsittelyn aina tuonnemmaksi, koska voimat menivät perusarjen pyörittämiseen useiden vuosien ajan. Nyt olen pystynyt keskittymään omien ongelmieni käsittelyyn ja varsinkin juuri aikajanan äärelle pysähtyminen sai minut tuntemaan taas itseni koostuneemmaksi.

Lasten omaohjaajat toivoivat koulutusta perheisiin tehtävään työhön, että kaikilla olisi tietoa ja menetelmiä työskentelyyn perheen kanssa. Tähän liittyen työntekijöiden turvallisuus, että kaikilla olisi valmiudet toimia uhkaavissa tilanteissa perheen kotona tuotiin esiin.

No perhetyössä varmaan semmonen isoin kehitettävä asia niinku kaikessa muussakin on aina se, että olis koulutusta siihen tarpeeksi kaikilla. Koulutuksen myötä tuleva voimavarakeskeisyys. Sanana helppo mut käytännön työssä ja arjessa sen esiin tuominen ilman, et se kuulostaa teennäiseltä niin se ei oo aina ihan yhtä haasteetonta, ku mitä sen vois kuvitella ihan yhtäkkiä vaan mainittuna asianan olevan.

Sitten täytyy aina muistaa, perheestä riippuen enemmän tai vähemmän ne turvallisuustekijät sekä työntekijän ja toki se, että se on kuitenkin hänen kotinsa ja heidän kotinsa ja sitä tulee kunnioittaa.

Ne tilanteet siellä perheessä yleensä on aika arkoja ja joissain perheissä ne voi olla jopa semmosia tulen arkoja. Niistä voi syntyä yhtäkkiä semmosia jopa uhkaavia, et kaikilla työntekijöillä olis sit valmiudet toimia myös niissä tilanteissa, et se työ olis työntekijöille turvallista.

Koulutuksesta, et saadaan niinku lisää työkalupakkiin niitä työkaluja perhetyötä varte.

Perheisiin tehtävään työhön toivottiin yhteiset perhetyön käytännöt ja menetelmät. Omaohjaajien vastauksissa tuli esiin eri näkemyksiä perheisiin tehtävän työn toteutumisesta.

Lisää jotenki sellasia työkaluja siihen perhetyöhön. -- Meillä on työntekijöiden vaihtuvuus suurata. Niin tavallaan luoda sellanen yhteinen. Meiltä, tavallaan puuttuu sellanen yhteinen perhetyön sapluuna. No se on hyvä ja huono asia.

No meillä on kehitteillä vasta yhteiset perhetyön menetelmät, mitä käytetään.

Ei taida kauheesti olla, et ilman lapsia tapais. Sitä vois olla paljon ja sit, et nähtäis niitä vanhempia.

Vastaajat toivat esiin työnohjauksen kehittämistä tehokkaammaksi. Perhetyöhön liittyvää ohjausta työnohjauksessa, työntekijä palaverissa ja yhteispalaveriin.

Ehkä myös lisää perhetyön ohjausta niinku Holvikoti Oy:n puolesta, sitä ehkä välillä kaipais sellasta enemmän niinku työnohjauksessa niinku käsitellä. Mihin suuntaan me halutaan viedä perhetyötä, se on tärkeä osa meidän työtä.

Tehokkaampaa työnohjausta, pureudutaan työnohjauksessa näihin perhetyön asioihin. Meiltä puuttuu sellasta työnohjauksellista otetta. Tästä ohjausta lisää sekä työntekijä palaveriin ja yhteispalaveriin.

Perheisiin tehtävässä työssä kehittämistarpeina olisi vastaajien mukaan työntekijöiden oman ammatillisen tiedon vaihto sekä pohdinta. Vuoronvaihtoja toivottiin myös tehokkaammaksi ja pidemmäksi, niin tällaiselle pohdinnalle olisi aikaa.

Me ei ehditä syventyä. Jakaa sitä omaa ammatillista tietämystä, että me pystyttäis kehittää tätä työtä. Miettiä, että esim miks me jonkun lapsen kohalla toimittiin näin tai jonkun vanhemman kohalla näin ja mitä siitä seurasi. Miten ois voinut toimia paremmin? Miten jatkos toimitaan? Tällainen pohdiskelu on ihan tosi vähis. Sellasta pitäisi saada lisää meille.

Meillä on työryhmässä erilaisia osaamisen alueita, niin saada se tehokkaasti hyödyks. Jaetaan sitä tietoutta keskenämme, sitä on liian vähän.

Raportissa me ei juurikaa ehditä syventyä sellaseen ammatilliseen pohdintaan. Jos raportti olis enemmän sitä, niin sitte se ois hyvä raportti. Sitte siitä ois hyötyä.

Kehittämistarpeina työssä koettiin myös palautteen anto niin työyhteisössä kuin perheiltä. Vastaaja toivoi, että vanhemmilta saataisiin enemmän heidän näkemyksiään.

Palaute on yks sellanen, mikä on haaste joka työyhteisössä, myös perhetyössä.

Mun mielestä me pystyttäis kyllä enemmänki rohkaseen vanhempia siihen palautteen antamiseen, ku kerran meillä on näin hyvä pohja tälle perhetyölle.

Mitenkä me saadaan, et vanhemmat uskaltais vielä rohkeemmin ottaa sellasta omaa näkemystänsä meille. Vanhemmat, saattaa kokee, että ne on vähä niinku kakkosviulun soittajia et me ollaan ylempiä ammattilaisia, jotka tietävät kaikki kasvatukseen ja hoidetaan lapset. Ei se nyt aivan niinkään oo, et kyllä tääläki tehdään virheitä.

Perheiden kanssa työskentelyyn toivotaan lisää molempien vanhempien huomiointia. Omaohjaajat tuovat esiin heidän voimaantumisensa ja yhteisen kasvatuksen.

Sen, että ne molemmat vanhemmat pitäis huomioida. Myös ne kekkä ei ihan niin paljo välttämättä oo siin lapsen elämäs.

Perheiden kannalta kehitettävää ehkäpä semmonen, et jotenki voimakkaammin semmonen perheen voimaannuttamisen näkökulma siinä työssä. Tuodaan esiin joskus siinä arjessa, missä niitä hyviä asioita on vaikee löytää mutta tuodaan niitä esiin sekä siitä vanhemmasta että nuoresta ja muistetaan sanoo ne aina ääneen, vaikka ne olis kuinka pieniä ja ne tuntuis siinä kohtaa ehkä jopa niinku työntekijästä hankalalta löytää niin annettais silti sitä positiivista palautetta ja pyrittäis siihen, että perhe sitä saa, koska se usein kantaa sitten yllättävän pitkälle, muutama hyvä sana siellä.

Se et ne kasvatukseen, mikkä toimii meillä, niin ne pitää saada toimimaan myös kotona. Meillä ei oo mitää järkeä täällä kasvattaa lasta sel-

laseen, ettei esim äitillä oo mitään mahdollisuutta. Sitte tullanki just siihen, et nimenomaan yhdessä vanhempien kans mietitään, miten kasvatetaan.

Vanhempien kanssa omaohjaajat haluavat kehittää keinon, opetella saavuttamaan tavoitteita, mihin vaikuttavat heidän omat voimavaransa. Työntekijöillä nähtiin myös haasteena tavoitteellisen työtteen ylläpito, mikä vaatii luottamussuhdetta.

No suurimpia esteitä varmaan perhetyön tavoitteiden toteutumiselle on se vanhemman omien voimavarojen riittämättömyys, et varsinki sijoituksen alkuvaiheessa vanhemmat on usein tosi väsyneitä, koska lasten kans ne tilanteet on ollu raskasta niin pitkään. Sitten tommonen tavoitteellinen työskentely on monille vanhemmille tosi vierasta, et ensin täytyy opetella, et mitä se on ja opetella saavuttaa tavoitteita, ennenku voi vaatia et päästään perhetyön varsinaisiin tavoitteisiin.

Luottamussuhteen luominen jokaiseen työntekijään, joka soittelee, että se keskustelu pysyy sitte yhtälailla tavoitteellisena kaikkien työntekijöiden kanssa ja vanhempi uskaltaa sanoa niitä mieltä painavia asioita.

Kaikki vastaajat kokevat perheiden kanssa työskentelyssä tärkeäksi kehittämistarpeeksi vertaistuen vanhemmille. Sen voisi toteuttaa järjestämällä äiti-, ja isä- päivän tai yhteisenä mökkireissuna.

Vois olla jotain, et ne lapset ja ne vanhemmatki ois siinä. Jotain sellasta toimintaa, et ne vanhemmatki ois siinä. Sit sillain et se lapsiki ois siinä.

Varsin hyvä idea olisi, että järjestäisimme esimerkiksi jotain äiti-päivää, isä-päivää huoltajille. Sen ehkä haasteelliseksi luo se, että sitten melko varmasti osallistujia määrä olis melko pieni ja sitten se pettymys, kun yhdessä ollaan järjestetty kyseistä päivää, kivaa aktiviteettiä, mukavaa yhdessäoloa.

Vois vielä enemmän miettiä laatikon ulkopuolelta, että mitä kaikkia muita keinoja, mitä meillä on käyttämättä. Esim vanhempien kanssa yhteinen mökkireissu, iltamökillä. Sais vähä vertaistukee vanhemmatki, et ois kaikki vanhemmat yhdessä. Meillähän onki tos 2krt vuoden sellanen yhteinen kahvitus, et kutsutaan vanhemmat. Miettiä niitä vaihtoehtoja, et paljo on mun mielestä sitä kartottamatontaki tässä.

Lastenkodin perhetyölle toivotaan sosiaalityöntekijöiltä tukea. Vastaajat kokevat perhetyön olevan vaikuttavaa ja merkityksellistä. Huomioon otettiin myös sijoituksen tavoite ja se, että tarkoitus on aina lapsen kotiutus.

Mun mielestä perhetyö on semmonen lastensuojelun työkalu, jota sosiaalityöntekijät tukee liian vähän. Se vois olla paljon vaikuttavampaa ja paljon merkityksellisempää vielä, jos siihen annettais enemmän mahdollisuuksia.

Ku eihän ne lapset sen takia oo täällä, et ne tänne jäis. Tavote on aina kotiin päin. Sijoituksen tavote jo asettaa aika isot tavoitteet, et perhe on pakko ottaa huomioon.

Me tehään lasten kans täällä sitä työtä, mutta jotta tästä sijoituksesta olis mitään hyötyä, niin sen pitää siirtyä kotiinki.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Kokemus Holvikoti Oy:n toteuttamasta lastensuojelun perhetyöstä

Sijoitettujen lasten vanhemmat kokivat perhetyössä tärkeänä luottamussuhteen luomisen vanhemman ja omaohjaajan välillä, myös vanhemman ja lapsen suhteen lähentyminen koettiin merkittävänä. Vanhemmat esimerkiksi kokivat, että ohjaajan ja lapsen väliset keskustelut ovat avanneet myös vanhemman ja lapsen välistä keskusteluyhteyttä. Myös omaohjaajat kokivat tärkeänä luottamussuhteen luomisen vanhempien kanssa. Pyhäjoki (2005, 78) kertoo dialogisen kohtaamisen luottamuksellisuuden syntyvän, kun ihmiset kertovat aidosti ja rehellisesti pyrkimyksistään. Sanojen ja tekojen on vastattava toisiaan, jotta luottamus säilyy (Pyhäjoki 2005, 78).

Omaohjaajat kuvasivat perheiden kanssa tehtävää työtä ennen kaikkea kasvatuskumppanuutena. Omaohjaajien mielestä se on ohjausta, tukemista ja lapsen lastenkodissa oloa tukevaa yhteistyötä. Ikosen mukaan (2016) perheiden kanssa tehtävää työtä tehdään yhdessä vanhempien kanssa, heitä kuunnellen ja heidät huomioiden. Vanhempien ja työntekijän tasavertainen suhde luo mahdollisuuden paremmalle yhteistyölle erilaisissa kriisitilanteissa. Kun vanhemmat tietävät oikeutensa ja velvollisuutensa, yhteistyö työntekijän kanssa rakentuu avoimuuteen ja luottamukseen. (Ikonen 2016, 29.)

Toisaalta, omaohjaajat pitivät luottamussuhteen luomista myös haasteena tavoitteelliselle työskentelylle, sillä työntekijöitä on useita, ketkä ovat yhteydessä perheeseen, kun omaohjaaja ei ole työvuoroissa. Rönkkö ja Rytönen (2010, 54) kertovat luottamuksellisen suhteen edellytyksinä olevan yhteiset tavoitteet perheen ja työntekijöiden välillä. Jos esimerkiksi työntekijöiden tavoitteena työskentelyssä on tietojen kerääminen mahdollista huostaanottoa varten, tulee vanhempien myös olla tietoisia siitä. Heidän ei saa antaa olettaa, että työskentelyn tavoitteena on tässä tapauksessa esimerkiksi perheen tukeminen, koska se ei tuo luottamuksellista suh-

detta perheen ja työntekijän välille. Lisäksi se on uuvuttavaa ja stressaavaa työntekijälle. (Rönkkö & Rytönen 2010, 54.) Hyvä yhteistyö edellyttääkin perheen ja työntekijöiden välillä läpinäkyvyyttä ja suoraan puhumista (Järvinen ym. 2012, 82).

Lapsen onnistuneeseen sijoitukseen vaikuttaa vanhempien suhtautuminen ja sijoituksen hyväksyntä (Järvinen ym. 2012, 85). Omaohjaajien kokemusten mukaan Holvikoti Oy:ssä sijoitetun lapsen asioista keskustellaan aina yhdessä perheen kanssa. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat ovat kuitenkin kokeneet erityisesti sijoituksen alussa hankalaksi jaetun päätöksenteon lapsen asioissa. Järvinen ym. (2012, 85) pitävätkin tärkeänä sijoitetun lapsen vanhempien roolin selkiytymistä. Heidän mukaansa tuloksellinen sijoitus merkitsee jaettua vanhemmuutta, missä myös vanhemmat tarvitsevat tukea sijoituksen käsittelyssä ja sitä edeltävien kokemusten tarkastelussa.

Lastenkodissa omaohjaajat tekevät kuukausittain koosteen lapsen arjesta ja asioista. Siihen kirjataan myös tavoitteet seuraavalle kuukaudelle, mitkä ovat yhdessä lapsen ja mahdollisuuksien mukaan hänen vanhempiensa kanssa suunniteltu. Lapsen kasvua ja kehitystä pohdittaessa vanhemmille ja lapsille on annettavat riittävästi mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon ja suunnitteluun. Lapsi ja perhe voimaantuvat, jos he kokevat sijoituksesta huolimatta tulevansa kuulluksi lasta koskevissa kysymyksissä. (Järvinen ym. 2012, 84-85.) Omaohjaajien mielestä kuukausikoosteet ohjaavat myös perheiden kanssa tehtävässä työssä.

Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat kokivat negatiivisena, että yhteydenpito puhelimitse ja kuukausikoosteet eivät aina vastaa toisiaan. Vanhempien mukaan kuukausikoosteessa on esiintynyt jotain, mistä työntekijät eivät ole aiemmin maininneet. Kilkun (2008) mukaan luottamuksellista suhdetta ei pystytä luomaan perheen ja työntekijän välille, jos vanhemmille jätetään kertomatta asioita, heidät ohitetaan tai mitätöidään. Heidän puolestaan ei saa myöskään olettaa asioita. (Rönkkö & Rytönen 2010, 53) Järvisen ym. (2012, 187) mukaan työntekijällä voi olla kuitenkin pelko siitä, että hän suurentelee asioita tai on ymmärtänyt niitä väärin. Tällöin työntekijä voi kokea, että huoli ei ehkä olekaan niin suuri, että se tarvitsisi ottaa esille (Järvinen ym. 2012, 187). Pyhäjoki (2005, 77) kuitenkin kertoo, että työntekijän on ilmaistava huolensa avoimesti ja varhain. Heidän mukaansa työntekijän ja vanhemman välille syntyy muuten salailu- arvailurakenne, joka näkyy heidän vuorovaikutuksessaan ja

suhteessaan. Puheeksi ottamiseen tarvitaan keinoja, jotka lisäävät luottamusta, ettei suhteet hankaloidu (Huolen puheeksi ottaminen, 2018). Huolen puheeksi ottamisen menetelmä perustuu varhaista huolta aiheuttaviin tilanteisiin työntekijän tuoksi. Tarkoituksena on työntekijän tietoinen ennakointi, voimavarojen etsintä sekä hyvään dialogiin pääseminen perheenjäsenten kanssa (Järvinen ym. 2012, 188-191).

Omaohjaaja kuvaavat, että vanhempien mukaan saaminen ja yhteistyö on haastavaa tilanteissa, joissa vanhempaa ei esimerkiksi tavoiteta. Työntekijöiden on kiinnitettävä huomiota sijoitettujen lasten molempiin vanhempiin, äitiin sekä isään, sillä heidän taitonsa toimia vanhempana, motivaationsa, henkinen tasapainonsa, toiveensa ja tavoitteensa voivat olla kovinkin erilaiset. Lapsen edun esillä pitäminen sekä avoin suhde vanhempiin tukevat yhteistyötä niin lapsen kuin vanhempien kanssa. (Kaikko & Friis 2013, 110-111.) Lapselle tulee turvata sijoituksen aikana läheisten ihmissuhteiden jatkuvuus (Järvinen ym. 2012, 85). Heino ym. (2000) kuvaavat, että lastensuojelun perhetyötä voidaan tehdä perheen kotona, yksikössä tai muualla. Myös omaohjaajien mielestä lastenkotien välittömässä läheisyydessä oleva perheasunto tärkeä mahdollistaja perheiden parissa työskentelylle.

9.2 Kokemukset perheen huomioimisesta peilattuna lastensuojelulakiin

Omaohjaajien kokemuksissa perhettä otettiin huomioon yhteydenpidossa, yhteistoinnissa sekä asiakassuunnitelmassa. Asiakassuunnitelmassa sekä omaohjaajien kokemuksissa otettiin huomioon myös perheen jälleenyhdistäminen ja lastensuojelulain (L 13.4.2007/417 40§) mukaan se on otettava huomioon lapsen edun mukaisella tavalla. Tavoitteita asetettiin lapselle ja perheille niin kuukausikoosteissa kuin asiakassuunnitelmia neuvotteluissa ja niiden toteutumista seurattiin ja tarvittaessa tavoitteita muutettiin. Myös lastensuojelulaki (L 13.4.2007/417 40§) velvoittaa tavoitteiden asettamiseen ja seurantaan.

Lastensuojelulain (L 13.4.2007/417 35§) mukaan perheen asuinolot eikä taloudellinen tilanne eivät saa olla esteenä perheen kuntoutukselle. Kaikissa omaohjaajien vastauksissa tämä ei näy kuitenkaan näy. Lastensuojelun keskeisiä periaatteita ovat, että ongelmia ehkäistään sekä niihin pyritään puuttumaan tarpeeksi varhain (L

13.4.2007/417 4§). Omaohjaajien vastausten mukaan periaatteet toteutuvat lastenkodissa. Keskeisiä periaatteita ovat myös vanhempien tukeminen lapsen hoidossa ja kasvatuksessa. Omaohjaajien vastauksissa tuodaan esiin vanhempien arjen sekä kasvatuksen tukeminen. Vanhempia ohjataan ja heille tuodaan esiin keinoja eri tilanteisiin omaohjaajat kuvaavat. Vanhemmat kuitenkin toivoivat, että koko perheen tilannetta huomioitaisiin eikä vain sijoitettua lasta.

Vanhemmat toivat esiin, että sisarussuhteita tuettaisiin enemmän. Lastensuojelulain (L 13.4.2007/417 50§) mukaan sijaishuoltopaikan valinnassa tulee kiinnittää huomiota sisarussuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen.

Lastensuojelulain (L 13.4.2007/417) oli tarkoitus muuttua vuoden 2019 alussa tehtävän lastensuojelulaki ehdotuksen mukaan. Lakiehdotus kumottiin, kun pääministeri erosi keväällä 2019. Joitakin muutoksia lastensuojelulakiin tuli voimaan 1.1.2020. Esimerkiksi uutena kohta lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmasta (L 13.4.2007/417 30a§). Ainoastaan yhden omaohjaajan vastauksissa tuli esiin, että hoito- ja kasvatussuunnitelma tehdään lapselle. Tämä voi kuitenkin johtua siitä, että tutkimus toteutettiin syksyllä 2019 eikä lakipykälä ollut voimassa vielä silloin. Olisi mielenkiintoista tutkia lisää, että tulisiko se vastauksissa enemmän esiin, jos tutkimuksen toteuttaisin nyt.

9.3 Kehittämistarpeet lastensuojelun perhetyölle

Vanhempien ja lasten omaohjaajien kehittämistarpeet eroavat osittain toisistaan. Vanhempien vastauksissa tuli esiin toive, että sisarussuhteisiin panostettaisiin ja niitä tuettaisiin enemmän. Omaohjaajat taas näkevät kehittämiskohteena vanhempien vertaistuen lisäämisen. Rönkön ja Rytkösen (2010, 52) mukaan vanhemmuuden tukemista voidaan vahvistaa ottamalla työskentelyssä huomioon heidän mahdollisuutensa olla asiantuntijoita, päätöksentekijöitä ja pysyviä vaikuttajia lastensa asioissa.

Heino (2013) kertoo, että lastenkodin perhetyöhön tulisi löytää paikkoja, joissa työntekijän, perheen aikuisten ja lasten tiedot ja kokemukset voisi kohdata. Vanhemmilta

ja omaohjaajilta nousi vastauksissa esiin halu syventyä vielä enemmän asioihin yhdessä. Omaohjaajat toivoivat, että he voisivat vielä enemmän jakaa ammatillista tietämystään perheen kanssa ja vanhemmat toivoivat myös, että työntekijät jakaisivat enemmän kokemuksiaan ja tietojaan heidän kanssaan. Kaikko ja Friis (2013) kuvaavatkin, että perheiden kanssa työskenneltäessä työntekijä antaa ammatillisen tietonsa ja taitonsa asiakkaan käyttöön ja tarjoaa vaihtoehtoja. Myös perheellä, lapsella ja nuorella on merkittävä kokemus, tietämys ja tuntemus asioistaan ja tuntemus näiden ratkaisemisen mahdollisuuksista ja suunnista (Heino 2013, 107).

Rönkön ja Rytkösen (2010, 214) mukaan perheet odottavat, että heille tarjotaan vaihtoehtoja, heitä kuunnellaan ja, että lupaukset pidetään. Perheet odottavat lastensuojelussa työntekijöiltä ymmärrystä ja rehellisyyttä. Kurttila ym. (2018, 142) muistuttavat, että työntekijöillä on enemmän tietoa lastensuojelusta yleensä, sen prosesseista ja näihin vaikuttavista lainsäädännöistä, minkä vuoksi vanhempien voi olla vaikea kertoa työntekijälle mieltä askarruttavia asioita lastensuojeluprosessissa tai yleensä lapsen kasvatuksessa. Omaohjaajat haluaisivatkin kehittää perheiden ja työntekijöiden palautteen antoa työskentelystä. Rönkkö ja Rytkönen (2010, 268) tuovat kuitenkin esiin perheenjäsenten tarvitsevan tukea ja kuuntelua, jotta he voivat ilmaista mielipiteitään, loukkaantumisen ja häpeän tunteitaan.

Rönkkö ja Rytkönen (2010) ovat sitä mieltä, että työskentelyssä voi olla tarpeen lisätä perheen uskoa ja kykyä sekä motivoida heitä muutokseen. Perheillä voi olla hyvin kielteinen käsitys tulevaisuudesta ja tunne toivosta on ollut ratkaisevin asia muutokseen pyrkimisessä. Voimavaralähtöinen työskentely lisää perheen voimavaroja ja saa perheenjäsenet katsomaan toisiaan arvostaen. Myös työntekijän voimavarat lisääntyvät katsomaan perhettä arvostaen. Voimavarakeskeisessä työskentelyssä tapaamiset eivät ala ongelmakeskeisesti vaan viritetään ajatuksia yhteistyölle suotuisasti. (Rönkkö & Rytkönen 2010, 194-196.) Omaohjaajat toivovat, että he voisivat perheiden kanssa opetella tavoitteellisen työskentelyn, jossa toiminta on perheestä lähtöisin ja työntekijät toimivat rinnalla kulkijoina, toiminnan ylläpitäjinä. Pyhäjoki (2005, 78-79) mainitsee dialogisen kohtaamisen edellyttävän myös toivoa. Jos asetetaan tavoitteita, edellyttää se kokonaisvaltaista kuuntelemista, suuntautumista tulevaisuuteen ja arkeen liittymistä dialogisessa kohtaamisessa.

Lastensuojelulaitoksissa prosessit edellyttävät suunnitelmia ja työn organisointia, joiden avulla voidaan jakaa työtä ja vastuuta (Heinonen & Sinko 2013, 129). Omaohjaajien mielestä mahdollisuus ideoida ja toteuttaa perhetyötä omalla tavallaan koetaan myönteisenä. Toisaalta työskentely ilman omia perhetyöntekijöitä koetaan myös vaikeana.

Heinon ym. (2000, 186) mukaan raskaimmaksi perheiden kanssa työskentelyn kokevat kuitenkin he, jotka ovat oman yksikkönsä ainoita perhetyöntekijöitä, eikä heillä ole vertaistukea. Holvikoti Oy:llä ei ole perhetyöntekijöitä, vaan lapsien omaohjaajat työskentelevät myös perheiden kanssa. Lasten omaohjaajat pystyvät mielestään paneutumaan perheenkin tilanteeseen paremmin. He myös kokevat, että heihin luotetaan ja heillä on vastuuta perhetyössä.

Kaiken kaikkiaan omaohjaajat ovat tyytyväisiä perheiden kanssa tehtävään työhön Holvikoti Oy:ssä. Omaohjaajat kuitenkin odottavat joitain yhteisiä perhetyön menetelmiä työskentelyyn, joita Holvikoti Oy:llä ei ole käytössä tällä hetkellä. Heinon (2008) mukaan perhetyöhön ei kuitenkaan ole mahdollista luoda tiettyjä työmenetelmiä kuhunkin tilanteeseen, vaan niitä on osattava käyttää tilanteen mukaan niin, että ne tukevat yhdessä sovittujen tavoitteiden saavuttamista. Kaikko ja Friis (2013) taas kuvaavat, että menetelmillä on kuitenkin merkitystä, sillä ne vaikuttavat ja ohjaavat työntekijöiden vuorovaikutusta. Menetelmien tarkoituksena on selkiyttää tilanteita ja toimia muutoksen vauhdittajana tai keskustelun apuna. On tärkeää muistaa, että menetelmä ei saa olla työn tarkoitus. Erilaiset työvälineet auttavat kuitenkin lastensuojelun perhetyössä hahmottamaan tilannetta, selittämään ja ymmärtämään asioita sekä raportoimaan ja jäsentämään niitä. (Kaikko & Friis 2013, 112-113, 118.)

Sosiaali- ja terveysministeriön (2019) mukaan laadukas työskentely ei kuitenkaan ole vain yksittäisen työntekijän vastuulla, vaan laajasti johdon ja organisaation työskentelyn tulosta. Yksittäisten koulutusten sijaan pitäisi korostaa työntekijän täydennyskoulutusta sekä työtä kehitettäessä rinnalla kulkevaa ohjausta ja opettamista.

Yksikön vastuuhenkilön on huolehdittava henkilökunnan riittävästä ammattitaidosta ja, että työntekijällä on mahdollisuus tehdä laadukasta työtä ja tukea täydennyskoulutusta. Johdon ja luottamushenkilöiden on tarpeen huolehtia siitä, että työntekijällä

on mahdollisuus tehdä laadukasta työtä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.) Omaohjaajat toivoivat organisaatiolta koulutusta perhetyölle ja sen myötä saatua turvallisuuteen liittyviä ohjeita, miten toimia uhkaavissa tilanteissa perheen kotona. Sosiaali- ja terveysministeriön (2019) mukaan työntekijän vastuulla on huolehtia omasta osaamisestaan ja ammatillisuuden vahvistamisesta.

Heinonen ja Sinko (2013) kertovat myös toimivan tiimirakenteen kasvattavan työyhteisön ammattitaitoa. Toimivassa tiimirakenteessa opitaan luottamaan jokaisen työntekijän ammattitaitoon. Se vaatii asioiden puhumista auki ja tietoista opettelua, sillä luottamus ei synny automaattisesti. Omaohjaajat toivoivat aikaa ja keinoja hyödyntää työyhteisön omaa ammatillista tietämystä. Luottamus lisää yhteisöllisyyttä, joka parhaillaan toimii yksilön voimavarana, kun työntekijän ammatillinen itsetunto vahvistuu ja työhyvinvointi lisääntyy. (Heinonen & Sinko 2013, 129.) Heinosen ja Sinkon (2013) mukaan tärkeää olisi, että työyhteisön toimintakulttuuri sallii työssä esiin tulevien ristiriitaisten tunteiden käsittelyn, omien osaamisvajeiden esiin nostamisen sekä kyseenalaistamisen.

Jatkuva ammatillinen kehittyminen ja tavoite paremmasta lastensuojelutyöstä mahdollistuvat refleктоivan työotteen avulla (Heinonen & Sinko 2013, 130; Kaikko & Friis 2013, 127). Kriittinen ja kyseenalaistava ote voi olla raskas ja energiaa vievää, mutta osaamisessa, asiantuntijuudessa ja hyvissä käytännöissä ei kuitenkaan ole koskaan valmis. Lastensuojelun perhetyötä refleктоitaessa tulisi pohtia, mitä tehtiin ja kuinka, mutta tärkeää on kiinnostua myös siitä, miksi työntekijät tai asiakkaat reagoivat tietyllä tavalla. (Heinonen & Sinko 2013, 130-131.)

Lastensuojelun kehityksessä on tärkeä tunnistaa jatkuva ristiriita lapsen suojelemisen ja perheen tukemisen välillä. Se tulee kuitenkin saada näkyviin ja sitä tulee refleктоida. (Heino 2013, 100.) Näitä arvovalintoja tulee tarkastella jatkuvasti, koska interventiot lastensuojelun perhetyössä ovat niin voimakkaita (Kaikko & Friis 2013, 127). Vaikeisiin tilanteisiin lastensuojelun perhetyössä voidaan hakea apua työnohjauksella, jossa on kyse työntekijän työorientaation kehittämisestä (Heinonen & Sinko 2013, 131). Omaohjaajat toivoivatkin työnohjausta, työntekijä- ja yhteispalaveritehokkaimmaksi ja niiden paneutuvat enemmän perhetyöhön. Lastensuojelun perhetyön asiantuntemukseksi voidaankin kuvata työntekijän varmuutta kohdata perhe ja rakentamalla toimivaa vuorovaikutusta (Heinonen & Sinko 2013, 131).

Työntekijän omat voimavarat ovat keskeinen osa työskentelyä. Rönkkö ja Rytönen (2010, 296) kuvaavat työntekijän jaksamiseen ja voimaantumiseen liittyvän erityisesti kyky psyykkisesti irrottautua töihin liittyvistä ajatuksista ja tunteista. Heidän mukaansa töissä työntekijän omia voimavaraitekijöitä voi olla esimerkiksi työn hallinnan tunne sekä vaikuttamismahdollisuudet. Tärkeitä tekijöitä ovat myös esimieheltä saatava tuki ja palaute sekä hänen että muiden työntekijöiden kunnioittava asenne jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutta kohtaan. Motivaatioon Rönkön ja Rytöksen (2010) mukaan vaikuttavia tekijöitä ovat työpaikan ilmapiiri, tiedonkulku sekä organisaation tuki.

Haasteena perhetyössä omaohjaajat kokivat kuitenkin resurssit. Kurttilan ym. (2018) mukaan lastensuojelutyön kehittämiseen tarvitaan myös riittäviä resursseja. Työ edellyttää niin aikaa, että osaamista ja näistä molemmista on suuri pula valtakunnallisesti. Heidän mukaansa työntekijän erityisosaamista, joita lastensuojelutyöhön tarvitaan lisää, ovat lainsäädäntö, vuorovaikutustaidot, kehityspsykologia, lastensuojelun toimintakäytännöt, yhteistyömuodot, dokumentaatio sekä oman työn tukemisen ja kehittämisen taidot. (Kurttila, ym. 2018, 151.)

Lastensuojelussa valvonta perustuu laatukriteereihin. Jotta lastensuojelun laatua ja ihmisten oikeusturvaa voitaisiin parantaa, edellyttäisi se tekojen ja resurssien kohentamista, minkä toteuttaminen on valtion, kuntien ja meidän kaikkien tahdosta kiinni. (Kurttila ym. 2018, 151-152.)

Sosiaalityössä on usein ristiriita, jonka mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on samaan aikaan kannettava kokonaisvastuu ja hahmottaa asiat prosessissa, mutta myös lähestyä jokaista perheenjäsentä yksilönä ja huomioida hänet prosessissa. Sosiaalityöntekijä jakaa tehtäviä muille, hyödyntää heidän asiantunteustaan ja luottaa heidän arvioihinsa. Se on myös lapsen kannalta hyvä ratkaisu. (Kaikko & Friis 2013, 119.)

Heinon (2008) mukaan lastensuojelun perhetyön tulisi perustua lastensuojelutarpeen selvitykseen, asiakassuunnitelmaan sekä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän päätökseen perhetyön aloittamisesta. Omaohjaajien vastauksissa tulee esiin, että omaohjaajat toivoivat sosiaalityöntekijöiltä enemmän tukea perheiden

kanssa työskentelyyn. Omaohjaajat ovat kuitenkin tyytyväisiä yhteistyöhön sosiaalityöntekijöiden kanssa ja heidän mielestään työskentely sujuu hyvin. Perhetyön toiminnan sekä työntekijöiden ja sosiaalityöntekijöiden yhteistyö vaikuttavat työskentelyn onnistumiseen lastensuojelulaitoksessa (Heino ym. 2000, 176.).

Kurttilan ym. (2018) mukaan suunnanmuuton on tapahtumassa. Lastensuojelussa opitaan ymmärtämään kasvuympäristöjen muutos sekä digitalisaation ja yhteiskunnan tuomat haasteet ja mahdollisuudet. Nähdään myös se, että kasvatus ja kasvu ovat sidoksissa eri tekijöihin eikä huoltaja ole kaikkivoipa hyvä tai paha. Jotta näihin muutoksiin päästään, on uskallettava irtautua vanhasta. Työntekijöiden näkemykset pitää tuoda esille ja asiakkaiden on tultava kuulluksi. Työn on oltava lähtöisin asiakkaiden tarpeista. (Kurttila, ym. 2018, 120-121.)

10 POHDINTA

Tutkimuksessani sain tietoa halutusti sijoitettujen lasten vanhempien sekä lasten omaohjaajien kokemuksista lastenkodin perhetyöstä Holvikoti Oy:ssä. Tutkimus kosketi vain Holvikoti Oy:n perheiden kanssa tehtävää työskentelyä ja otanta oli sen verran pieni, että tulosten yleistettävyys lastenkotien toteuttamaan perheiden kanssa tehtävään työhön on hankalaa. Koen kuitenkin, että opinnäytetyöni antaa juuri sijoitettujen lasten vanhempien sekä lasten omaohjaajien kokemuksia esiin si-
jaishuollon perhetyöstä, mikä on mielestäni tärkeää kaikkialla lastensuojelussa. Nämä kokemukset voivat tuoda esiin asioita, jotka eivät ole vielä tiedossa ja sitä kautta toteutettavasta olisi niitä mahdollisuus hyödyntää tarkempaan ja yksityiskoh-
taisempaan tutkimukseen.

Lastensuojelun perhetyöstä eikä lastenkodissa toteuttamasta perhetyöstä ole paljoa tutkittua tietoa. Tutkimuksen voisi tehdä lastensuojelun ja lastenkodin perhetyön määrittelystä, mitä ne ovat ja miten niiden toteutuminen määräytyy sekä näyttäytyy. Myös sijoitettujen lasten vanhempien tukemisen merkitykseen ja sen tärkeyteen tu-
lisi mielestäni kiinnittää paljon enemmän huomiota.

Pidän ensiarvoisen tärkeänä sijoitettujen lasten vanhempien kokemusten tutki-
musta lastensuojelun perhetyön kehittämisessä. Tässäkin opinnäytetyössä näyttäy-
tyi kuitenkin vahvasti lastensuojelun tietojen salassapito ja vaitiolovelvollisuus, mikä
esti kattavamman tutkimuksen toteuttamisen sijoitettujen lasten vanhempien koke-
muksista Holvikoti Oy:n perhetyöstä.

Lasten omaohjaajien osalta sain kattavaa tietoa heidän näkemyksistään ja koke-
muksistaan liittyen lastensuojelun perhetyöhön lastenkodissa ja sen kehittämiseen.
Sijoitettujen lasten vanhemmilta saatu aineisto heidän näkemyksistään ja kokemuk-
sistaan jäi huomattavasti suppeammaksi lasten omaohjaajiin verrattuna. Kyselyyn
osallistuminen oli vapaaehtoista, joten syitä kyselyyn vastaamatta jättämiseen voi
olla monia erilaisia.

Koska tarkoituksenani ei ollut kysyä suoraan lastensuojelulakiin liittyviä kohtia perheen huomioimisesta, oli niiden kohtien etsiminen haastavaa. Näitä perheen huomioimista koskevia kohtia, jotka olivat suoraan liitettävissä lastensuojelulakiin perheen huomioimista koskeviin kohtiin, ei löytynytäkään montaa.

Tuloksista nousi hyvin esiin kehittämis ehdotuksia lastenkodin perhetyöhön. Ensimmäisenä kehittämiskohteena näkisin molemminpuolisen asiantuntijuuden jakamisen niin sijoitettujen lasten vanhempien kuin lasten omaohjaajien välillä. Työskentelyn tarvitsisi olla perheen kanssa suunnitelmallisempaa ja tavoitteellisempaa. Mielestäni asiantuntijuuden jakaminen voisi olla mahdollista saavuttaa yhteisten perhetyön menetelmien avulla. Tavoitteellisen työskentelyn kautta olisi mahdollista panna myös enemmän sisarus suhteisiin, mihin perhetyön menetelmillä olisi myös vaikutusta. Yhteisten perhetyön menetelmien kehittäminen ja perehdyttäminen tai jopa kouluttautuminen olisi siinä tärkeää. Pidän mahdollisena tämän kehittämiskohteen saavuttamista, koska opinnäytetyöni tarkoituksena on toimia yhteisten perhetyömenetelmien pohjana.

Kurttilan ym. (2018) mukaan työntekijän erityisosaamista lastensuojelussa tarvitaan, sillä siitä on valtakunnallisesti suuri pula. Henkilökunnan riittävästä ammattitaidosta ja täydennyskoulutuksen tukemisesta on johdon huolehdittava. Työntekijän vastuulla on kuitenkin huolehtia omasta osaamisestaan ja ammatillisuuden vahvistamisesta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.) Näin ollen pitäisin lisäkouluttautumiseen tähtäävää kehittämis ehdotuksen saavuttamista mahdollisena, sillä kouluttautumisen toteutuminen on pitkälti niin työntekijän kuin organisaation omalla vastuulla.

Kolmantena kehittämis ehdotuksenani olisi toimiva tiimirakenne. Se vaatii luottamusta ja asioiden auki puhumista. Työyhteisön pitäisi myös sallia esiin tulevat ristiriitaiset tunteet, omat osaamisvajeet sekä kyseenalaistamisen. (Heinonen & Sinko 2013, 129.) Tämän kehittämis ehdotuksen saavuttamiseen liittyy osittain mielestäni myös työntekijän oma ammatillinen reflektointi, mitä on tärkeä ylläpitää oman ammatillisen kehittymisen kannalta. Muutamien omaohjaajien haastattelut pitivät sisälleen paljon ammatillista reflektointia. Minun on vaikea arvioida toimivan tiimirakenteen saavuttamista. Näkisin, että se olisi pitkän ajan tavoite, mitä kohti työyhteisö menisi.

Neljäntenä kehittämis ehdotuksena nostaisin esiin palautteen annon. Perheiden ja työntekijöiden palautteen annon kehittäminen tai parantaminen on mielestäni mahdollista. Voisin kuitenkin nähdä, että parhain palautteen anto olisi suora ja välitön. Mielestäni olisi parempi kehittää taitoja antaa palautetta kuin kehittää palautteen anto keinoja.

Opinnäytetyö prosessi tuntui todella haasteelliselta, kun odotin tutkimuslupahakemuksia ja laajensin tutkimuksen käsittelemään myös lasten omaohjaajia. Pidin välillä pitkiäkin taukoja kirjoittamisesta, mikä toi haasteita työn etenemiselle. Opinnäytetyö oli minulle kuitenkin aiheena tärkeä, mikä osaltaan säilytti opinnäytetyön tekemisen mielekkäänä. Toisaalta sen tärkeys haastoi kirjoittamisessa. Olisin halunnut tuoda esiin kaikesta kaiken, mutta kaikkea ei voinut kirjoittaa. Minun piti säilyttää ja rajata opinnäytetyön viitekehystä. Minun piti karkeastikin erotella sijoitettujen lasten vanhempien ja lasten omaohjaajien aineistoa niin, ettei samoista asioista puhuta monissa kohdissa.

Opinnäytetyö oli prosessina laaja. Jos olisin rajannut tutkimuskysymyksiä enemmän, kokonaisuus olisi voinut olla helpompi ja selkeämpi toteuttaa. Näkisin kuitenkin onnistuneeni siinä, että opinnäytetyöstä tuli eheä kokonaisuus.

LÄHTEET

- Amalia. Ei päiväystä. Sinä olet tuleva ammattilainen. [Verkkosivu]. [Viitattu 10.12.2019]. Saatavana: <https://amalia.pro/tuki/sina-olet-tuleva-ammattilainen>
- Bäckström, A. 2017. Strateginen ja operatiivinen johtaminen. [Verkkojulkaisu]. Fin-Fami. [Viitattu 17.8.2019]. Saatavana: <https://finfamiliaatu.fi/laatukasikirja/strateginen-ja-operatiivinen-johtaminen/>
- Heino, T., Berg, K. & Hurtig, J. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys: lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsennyksiä. Helsinki: Stakesin monistamo, 10–24, 24–54, 173–183, 184–197.
- Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset: selvitys Lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Helsinki: Valoapaino Oy. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES, 10–21, 35–59.
- Heino, T. 2013. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa: M. Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. 4. uud. p. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 84–107.
- Heinonen, H. & Sinko, P. 2013. Sosiaalityöntekijät lastensuojeluprosessia johtamassa. Teoksessa: M. Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. 4. uud. p. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 121–132.
- Hietaniemi, E. & Salonen, A. 2012. Käsi kädessä: -työkirja lastensuojelulaitoksesta tehtävään perhetyöhön. [Verkkojulkaisu]. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 13.12.2019] Saatavana: <http://docplayer.fi/54660937-Kasi-kadessa-tyokirja-lastensuojelulaitoksesta-tehtavaan-perhetyohon-opinnaytetyo-amk-sosiaalialan-koulutusohjelma-lapsi-nuoriso-ja-perhetyo.html>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2017. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Guadeamus 2008.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Huolen puheeksi ottaminen. 2018. [Verkkosivu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 29.11.2019] Saatavana: https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen

- Hurtig, J. 1999. Huvitusta, hyvitystä vai hyödyllistä: lastensuojelullisen perhekuntoutuksen arvioimista. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 19–26, 53–73.
- Ikonen, Leeni. 2016. Jos lastensuojelulla on asiaa: joka kodin opas viranomaisasiointiin. Kerava: Kustannusliike Vahtikoira, 7–28, 29–52.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi: perhetyön arkea. 2. uud. p. Porvoo: Bookwell Oy.
- Kanth, J. 2016. ”Mitä ne siellä laitoksessa hääraävät?": kyselytutkimus sijoitetun lapsen kanssa työskentelystä lastensuojelulaitoksessa. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma. [Viitattu 13.12.2019]. Saatavana: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100313/GRADU-1481637912.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kaikko, K. & Friis, L. 2013. Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksessa: M Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. 4. uud. p. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 108–120.
- Kokko, M. & Kuismanen-Eronen, P. 2011. Perheen kanssa tehtävä työ lastensuojelulaitoksessa: työntekijöiden ja vanhempien kokemuksia vastaanottokodin perhetyöstä. [Verkkojulkaisu]. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 13.12.2019]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/36032/Kokko_Maiju%20Kuismanen-Eronen_Pessi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Koppa. 2015. Laadullinen tutkimus. [Verkkojulkaisu]. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 29.10.2019]. Saatavana: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Kurttila, T., Pätäri, T., Rousu, S., Virtanen, P. & Ylikännö, T. 2018. Taito tehdä toisin: uusia toimintatapoja lastensuojeluun. Helsinki: Tietosanoma Oy, 9–14, 15–29, 30–65, 66–91, 92–107, 108–127, 128–145, 146–153.
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.
- L 30.12.2014/1301. Sosiaalihuoltolaki.
- Pennell, J., Burford, G., Connolly, M. & Morris, K. 2011. Child welfare Vol. 90: Taking child and family rights seriously: family engagement and its evidence in child welfare. [verkkoartikkeli] Child welfare leaguen of America. [Viitattu: 17.9.2019]. Saatavana: Ebsco Academic Search Elite -tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.

- Pohjola, K. 2005. Perhe ja lapsen perhe. Teoksessa: M. Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön: arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Keuruu: PS-Kustannus, 43–60.
- Pyhäjoki, J. 2005. Dialogisuus auttamistyön verkostoissa. Teoksessa: M. Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön: arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Keuruu: PS-Kustannus, 71–92.
- Pösö, T. 1995. Hoidollisuus ja kokonaisvaltainen huolenpito lastensuojelutyössä - välineenä sijaishuolto. Teoksessa: P. Virtanen (toim.) Näkökulmia lastensuojeluun. WSOY: Juva, 78-94.
- Reijonen, M. (toim.). 2005. Voimaa perhetyöhön: arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 7–16.
- Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy, 27–42, 43–56, 165–210, 211–276, 277–301.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaratanto. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen teitoarkisto. [Viitattu: 13.9.2019]. Saatavana: <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/viittausohje.html>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019. Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:8. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu: 29.1.2020]. Saatavana: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_Lastensuojelun_laatusuositus.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Talentia. 2017. Arki, arvot ja etiikka: sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. [Viitattu: 29.1.2020]. Saatavana: <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>
- Tirkkonen, T. 2018. Perhetyö. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu: 5.9.2019.] Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisältoanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Uusimäki, M. 2005a. Perhetyön monimuotoisuus. [Verkkojulkaisu]. Teoksessa: M. Airta, S. Helavirta, J. Kurkinen, J. Lopenen & M. Uusimäki. Preventteri: moniammatillinen yhteistyö lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 17. [Viitattu 17.9.2019]. Saatavana: http://www.sosiaalikollega.fi/poske/julkaisut/julkaisusarja/Julkaisu_17.pdf

Uusimäki, M. 2005b. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa: M. Reijonen. (toim.) Voimaa perhetyöhön: arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 17–42.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje sijoitettujen lasten vanhemmille

Liite 2. Kysely sijoitettujen lasten vanhemmille

Liite 3. Lasten omaohjaajien haastattelun runko

Liite 1. SAATEKIRJE SIOITETTJEN LASTEN VANHEMMILLE

Hei vanhemmat!

Opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosionomiksi ja toteutan opinnäytetyötäni yhdessä Holvikoti Oy:n kanssa.

Tutkimukseni aihe on selvittää teidän sioitettujen lasten vanhempien mielipiteitä ja kokemuksia lastenkodin perheisiin suuntautuvasta työstä. Lisäksi haastattelen muutamaa Holvikoti Oy:n omaohjaajaa. Tutkimuksen tavoitteena on myös tuottaa kehittämisohdotuksia Holvikoti Oy:lle perheisiin suuntautuvaan työhön.

Tutkimukseni onnistumiseksi ja perheisiin tehtävän työn kehittämiseksi vastauksenne ovat hyvin arvokkaita ja olen kiitollinen, jos käytätte hetken kyselyyn vastaamiseksi.

Voit vastata kyselyyn joko sähköisesti tai paperilla, vain toiseen vastataan.

Vastaaminen on vapaaehtoista. Vastaukset jätetään nimettöminä ja niitä käytetään vain opinnäytetyössäni. Valmis opinnäytetyö julkaistaan verkossa ammattikorkeakoulujen opinnäytetöitä julkaisevalla Theseus-sivustolla.

Vastausaikaa on noin yksi viikko.

Vastaan mielelläni tutkimustani koskeviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin,

Kristiina Iso-Oja
Kristiina.Iso-Oja@seamk.fi

Liite 2. KYSELY SIJOITETTUIJEN LASTEN VANHEMMILLE

Hyvä sijoitetun lapsen vanhempi!

Olen sosionomiopiskelija Kristiina Iso-Oja. Teen opinnäytetyönäni tutkimusta Holvikoti Oy:lle. Tutkimus kohdistuu Holvikoti Oy:hyn sijoitettujen lasten vanhemmille. Tutkimuksessa halutaan kartoittaa vanhempien mielipiteitä perhetyöstä ja tuottaa kehittämis ehdotuksia lastenkodin perhetyöhön. Toteutan lisäksi haastattelun muutamalle Holvikoti Oy:n omaohjaajalle.

Lapsesi on sijoitettuna lastenkoti Holvikaareen tai Holvikotiin. Se on varmasti herättänyt monenlaisia tunteita ja ajatuksia. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää, millaiseksi te vanhemmat koette lastenkodin toteuttaman lastensuojeluun suuntautuvan perhetyön. Perhetyö on kaikenlaista yhteistyötä perheen ja lastenkodin kanssa. Perhetyötä tekevät Holvikodilla ja Holvikaarella omaohjaaja sekä muut lastenkodin ohjaajat.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Tutkimukseen vastataan anonyymisti. Tutkimusaineisto säilytetään tutkijalla lukitussa kaapissa ja hävitetään heti, kun se on tutkimuksen kannalta mahdollista. Viimeistään silloin, kun tutkimus on valmis. Valmis opinnäytetyö julkaistaan Theseus -verkkosivustolla.

Tähän sinulla on mahdollisuus kuvata kokemuksia ja ajatuksia perhetyöstä. Jokaisen vanhemman vastaukset ovat tärkeitä ja tarpeellisia tutkimuksen onnistumiseksi sekä toiminnan kehittämiseksi.

Vastaus aikaa on yhden viikon verran.

Kiitos vastauksistasi ja yhteistyöstä!

1. Mitä lastenkodin perhetyö sinusta on? (Miten tätä toteutetaan? Minkälaisia muita yhteistyön muotoja on?)
2. Minkälaisia tavoitteita perhetyölle on asetettu? (Onko tavoitteet toteutunut? Jos ei, miksei? Minkälaisia tavoitteita perhetyölle voisi asettaa?)
3. Minkälaisia kokemuksia sinulla on perhetyöstä lastenkodin kanssa? (Mihin olet ollut tyytyväinen? Mihin et?)
4. Miten lastenkoti voisi tukea vanhemmuutta?
5. Mitä perhetyössä pitäisi vielä kehittää?

Liite 3. LASTEN OMAOHJAAJIEN HAASTATTELUN RUNKO

Omaohjaajat näkivät tummennetun kysymyksen. Muut oli lisäkysymyksinä haastattelijalla.

1. **Kerro Holvikoti Oy:n toteuttamasta perhetyöstä, mitä se mielestäsi tarkoittaa?** (Kun on perhetyötä, jota kunnat ostaa ja sitä mikä kuuluu arkeen, mitä eroja sä niissä näkisit olevan. jos jättää sanomatta jtn oleellista.) Minkälaisena koet lastenkodin perhetyön? Mitä menetelmiä perhetyössä käytetään?
2. **Miten asiakassuunnitelmanneuvottelussa näkyy perheen huomioiminen ja yhteistyö?** Minkälaisia tavoitteita perhetyölle on asetettu? Miksi? Onko tavoitteet toteutunut? Jos ei, miksei?
3. **Miten yhteistyötä toteutetaan vanhempien kanssa konkreettisesti?** Miten se näyttäytyy arjessa? Kuinka usein vanhempien kanssa ollaan yhteydessä? Miten vanhemmat kuulevat lapsen asioista? Tapaako työntekijät vanhempia? Jos tapaa, miten?
4. **Minkälaisia muita yhteistyön muotoja on liittyen lapsen elämään ja arkeen?** Miten vanhemmat huomioidaan osana lapsen arkea (koulu, harrastukset, lääkärit)?
5. **Miten vanhemmat ovat yhteydessä lastenkodille?** Mikä on työntekijän rooli?
6. **Kerro, miten perhettä mielestäsi huomioidaan lastenkodissa?** Miten laki ohjaa perheen huomioimista?
7. **Mitä positiivista ja mitä kehitettävää perhetyössä on?** Miksi? Miten se toteutuisi?
8. **Mitä muuta haluat tuoda esille?**